

Pedagogisch Didactisch Werkplan

DONS 3 Notenkraker

versie mei 2022

Inleiding

Dit Pedagogisch Didactisch Werkplan is een aanvulling op het algemene Pedagogisch Didactisch Beleidsplan van DONS Opvang. In het Werkplan staat de **locatie-specifieke praktische uitvoering** van de opvang beschreven en het **veiligheids- en gezondheidsbeleid**.

Het is met name bedoeld voor de locatiemanager en de DONS-docenten, als handvat voor hun werkzaamheden, maar het is ook interessant en inzichtelijk voor ouders en andere belangstellenden.

DONS streeft naar het bieden van kwalitatief goede opvang. Het vastleggen van zaken in een Pedagogisch Didactisch Beleidsplan en een locatie-specifiek Werkplan beschouwen wij als onderdeel van het leveren van kwaliteit. Daarnaast wordt de kwaliteit gewaarborgd door de hoge eisen die worden gesteld door de gemeente. Deze eisen zijn vastgelegd in de Wet Kinderopvang. De naleving van de Wet Kinderopvang wordt gecontroleerd door de GGD.

De locatie-specifieke Werkplannen van DONS worden jaarlijks herzien en zo nodig aangepast. Tussendoor is het ook mogelijk een wijziging in het Werkplan door te voeren. Bijvoorbeeld wanneer een praktische oplossing niet volstaat, wanneer er een verbouwing of (interne) verhuizing plaatsvindt of de betreffende school veranderingen in het eigen beleid doorvoert, dienen Huisregels en Werkinstructies in het Werkplan aangepast te worden. Op deze wijze hopen we dat het Werkplan een stabiele basis blijft voor het reilen en zeilen op de betreffende DONS-locatie. Na elke wijziging wordt het Werkplan ter advies voorgelegd aan de oudercommissie.

Amsterdam, mei 2022

INHOUDSOPGAVE

1	Locatie	3
	Openingstijden	3
2	DONS dagelijks	4
	Groepen	4
	Groepssamenstelling	4
	Ophalen	4
	Ruimtes	5
3	Pedagogisch didactisch handelen	6
	Pedagogische doelen	6
	Pedagogische middelen	12
	Didactische vaardigheden	18
	Opvallend gedrag	19
	Differentiatie	20
4	Communicatie	28
	Contact met ouders	28
	Oudercommissie	28
	Contact met school	29
	Extern vertrouwenspersoon	29
5	Fris, veilig en gezond	30
	EHaK en BHV	30
	Sociale kaart	31
	Achterwacht	33
	Vreedzame School	33
	Cyclisch beleid	34
	Grote en kleine risico's	34
	Huisregels	37
	Regels per ruimte	38
	Werkinstructies	40
	Protocollen en formulieren	41

1 Locatie

Openbare Kunstmagneetschool **De Notenkraker**

Theophile de Bockstraat 100

1058 VC Amsterdam

020- 617828

www.bsdenotenkraaker.nl

DONS 3 Notenkraker

DONS 3 mobiel: 06 47 41 03 02

www.donsopvang.nl

DONS-kantoor: 020 737 09 03

info@donsopvang.nl

Dependance De Notenkraker

Woestduinstraat 16-18

1059 TE Amsterdam

De Notenkraker
knap creatief

Openingstijden

Op woensdag is DONS 3 gesloten

Alle andere schooldagen is DONS 3 open van 14:45 tot 18.30 uur.

Op studie- en vakantiedagen is DONS 3 open van 08.00 tot 18.30 uur.

Op nationale feestdagen is DONS 3 gesloten.

2 DONS dagelijks

Groepen

Bij DONS heet een basisgroep een 'kleurgroep'. De kleurgroepen worden samengesteld op basis van (mentale) leeftijd. Ook houden we waar mogelijk rekening met vriendschappen. Uiteraard krijgen kinderen bij DONS, buiten de gezamenlijke groepsactiviteiten, de vrijheid om zelf keuzes te maken in het opzoeken van vriendjes in een andere basisgroep.

DONS 3 heeft 8 kleurgroepen. Deze zijn als volgt samengesteld:

Wit	(max. 20)	groep 1
Groen	(max. 20)	groep 1-2
Geel	(max. 20)	groep 1-2
Oranje	(max. 20)	groep 3
Blauw	(max. 20)	groep 3-4
Paars	(max. 24)	groep 4-5
Rood	(max. 24)	groep 5-6
Goud	(max. 24)	groep 6 t/m 8

Let op! Totale capaciteit bij 8 kleurgroepen: 160 kindplaatsen per dag.

Groepssamenstelling

Vrijdagen

Op de vrijdagen komen er altijd (veel) minder kinderen naar DONS dan op andere dagen. Vanwege de relatief lage opkomst voegen we op deze dag wekelijks kleurgroepen samen. De groepen Wit en Groen vormen samen de **MINI's**. Geel en Oranje worden samengevoegd tot de nieuwe basisgroep **MIXI's**. De groepen Blauw en Paars tot de basisgroep **MAXI's** en de groepen Rood en Goud tot de nieuwe basisgroep **CLUBX**.

Studie- en vakantiedagen

Op (lange) studie- en vakantiedagen worden kinderen in principe opgevangen in hun eigen kleurgroep, maar wanneer het aantal aanwezige kinderen hierom vraagt zullen wij op deze dagen ook kleurgroepen samenvoegen. In een samengevoegde groep is dan meer keus voor kinderen om samen te spelen en ontstaat er meer gelegenheid om specifieke activiteiten aan te bieden. Wij houden dan dezelfde indeling aan als op de vrijdag.

Ophalen

Alle DONS-kinderen worden om 14:45 uur bij hun eigen klaslokaal opgehaald door de DONS-docenten en gaan daarna eten en drinken in een daarvoor aangewezen klaslokaal of ruimte. De kinderen van de dependance eten en drinken eerst daar en wandelen daarna naar het hoofdgebouw. Op vrijdag worden de kinderen van de dependance opgehaald en eten ze gezamenlijk op het hoofdgebouw.

Ruimtes

DONS maakt gebruik van de ruimtes binnen de school. Dit wordt in goed overleg met de schooldirectie en gebouwbeheerders afgestemd. DONS 3 heeft enkele ruimtes per week vast tot beschikking. Er is een onderscheid gemaakt tussen ruimtes die gebruikt worden voor het eet- en drinkmoment aan het begin van een DONS-dag en ruimtes die gebruikt worden voor activiteiten.

Ruimtegebruik eet- en drinkmoment: *Beschikbaarheid lokalen: 14:45-15:30 uur*

	OB dep	OB dep	OB hoofd	MB hoofd	MB hoofd	BB hoofd	Tussenlokaal	BB Hoofd	BB hoofd
Wit									
Groen									
Geel									
Oranje									
Blauw									
Paars									
Rood									
Goud									

Ruimtegebruik activiteiten: *Beschikbaarheid lokalen: 15:30- 18.30 uur*

	OB hoofd	MB	Speelzaal	Danszaal	BEVO	Tussenlokaal	BB
Wit							
Groen							
Geel							
Oranje							
Blauw							
Paars							
Rood							
Goud							

Deze ruimtes zijn beschikbaar, maar niet allemaal geschikt voor alle kleurgroepen. De personeelsroosters per blok verbinden een kleurgroep aan een ruimte, aan de hand van de leeftijd van de kinderen en het soort activiteit. Twee keer per schooljaar maakt de locatiemanager in overleg met de school een lokalenrooster, waarop staat welke lokalen we op welke dag gebruiken voor eten en drinken en de activiteit.

3 Pedagogisch didactisch handelen

Pedagogische doelen

De vier pedagogische doelen, beschreven door de Nederlandse pedagoge Riksen-Walraven, dienen als leidraad bij het bewaken van de pedagogische kwaliteit.

Bieden van emotionele en fysieke veiligheid

Veiligheid is een voorwaarde voor het realiseren van de overige pedagogische basisdoelen.

Voor het gevoel van veiligheid zijn de volgende aspecten van belang:

- **Vertrouwde relaties met de DONS-docenten**

Een vertrouwde relatie ontstaat door een **herhaald positief contact** met het kind, doordat kinderen zich gezien en gehoord voelen door de DONS-docenten. Een persoonlijk gesprekje met het kind past daar goed bij. Een kind dat merkt dat een DONS-docent weet wat hij of zij graag doet, met wie het graag speelt, waar het moeite mee heeft en wanneer het liever met rust gelaten wordt, voelt zich geborgen. In situaties waarin een kind zich bang, verdrietig, boos of eenzaam voelt, is het van belang dat dit kind voelt dat de DONS-docenten **de behoeften signaleren en erkennen**. Wanneer hier op een passende manier op gereageerd wordt, zal een kind zich begrepen, geaccepteerd en veilig voelen. Door het geven van **kwalitatieve en persoonlijke aandacht**, kan een kind emotioneel bijtanken, waardoor het 'opgeladen' positief sturing kan geven aan het eigen gevoel en handelen. Een goede interactie (luisteren, kijken en reageren), waarbij het belang van het kind centraal staat, vraagt van de DONS-docent een grote mate van sensitiviteit en inlevingsvermogen. **Actieve interactie en passieve steun** worden afgewisseld, zodat het kind geprikkeld blijft om zelf te onderzoeken, te spelen en te oefenen. Het is belangrijk dat kinderen de kans krijgen om dingen zelf te doen en uit te proberen, en dat je als DONS-docent **eigen ideeën en oplossingen van de kinderen respecteert**. Dit draagt bij aan hun zelfvertrouwen en het gevoel van eigenwaarde.

Het is van belang om aan kinderen duidelijk te maken wat er van hen wordt verwacht en er tevens voor te zorgen dat zij zich daar ook aan houden. De **houding van de docent** is een belangrijke bron van een veilig gevoel in de groep. Medewerkers van DONS realiseren zich dat zij continu een **voorbeeldfunctie** hebben en hoe belangrijk het is dat zij consequent zijn in hun gedrag.

We zorgen voor een positieve sfeer in de groep door zelf een positieve houding aan te nemen. Door **positief grenzen te stellen**, op een rustige en invoelende manier, ontwikkelen kinderen zelfcontrole en sociale vaardigheden en leren zij rekening te houden met anderen. Tijdens het stellen van een grens houden we positief contact met het kind en tonen we begrip voor wat het kind zou kunnen voelen terwijl we de grens opleggen. We zorgen ervoor dat de grenzen beperkt blijven en dat er binnen de kaders de mogelijkheid is voor kinderen om te kiezen of mee te denken. Bij **grensoverschrijdend gedrag** benoemen we wat we zien gebeuren, wat het gevolg is en wat voor gedrag we willen zien van het kind.

- **Vertrouwde relaties tussen de kinderen**

De DONS-docent heeft door de manier van ondersteunen en begeleiden veel invloed op de manier waarop interacties tussen kinderen verlopen. Het is dus niet alleen belangrijk dat de docent zelf positieve interacties met kinderen aangaat, maar ook dat **positieve interacties** tussen kinderen onderling bevorderd worden. Wanneer kinderen **negatieve interacties** met elkaar hebben, wordt de situatie beschreven en worden de gevoelens van de betrokken kinderen benoemd. De kinderen voelen zich dan gezien. Vervolgens kunnen de kinderen geholpen worden hun conflict op te lossen en op een positieve manier op elkaar te reageren.

Het is van belang niet alleen te reageren wanneer kinderen negatieve interacties met elkaar hebben, maar dat het ook **opgemerkt en benoemd** wordt wanneer kinderen op een positieve manier contact met elkaar hebben, bijvoorbeeld wanneer ze elkaar een compliment geven of fijn samen spelen. Kinderen die **positieve ervaringen opdoen** in sociale omgang met andere kinderen ontwikkelen zelfvertrouwen, sociale competentie en een groter inlevingsvermogen.

- **Vertrouwen tussen DONS-docenten en ouders**

We hebben te maken met veel verschillende ouders en daarmee verschillende opvoedingsstijlen. Een plezierige onderlinge verhouding en goede informatie-uitwisseling tussen DONS-docent en ouders over het kind dragen bij aan een veilig gevoel van kinderen. Daartegenover staat dat kinderen het snel doorhebben als ouders kritiek hebben op de DONS-medewerker en omgekeerd. **Regelmatig informeel contact** tijdens haal- en brengmomenten kan helpen om respectvolle, positieve relaties met ouders op te bouwen.

Wanneer je met ouders een voorval of incident wilt bespreken, of je zorgen wilt uiten, is het belangrijk je te realiseren en te benoemen dat jullie allebei het beste voor hebben met het kind. Wees objectief in je verhaal, beschrijf wat je hebt gezien. Luister actief naar de ouder, vat samen wat er is besproken, wees nieuwsgierig en vraag door. Zo kun je veel leren over de ervaringen van de ouder in soortgelijke situaties of wordt duidelijk waarom een kind bijvoorbeeld op dat moment meer behoefte heeft aan aandacht dan anders. Toon begrip voor de emoties die door het gesprek kunnen worden opgeroepen. Deel welke afspraken je tot nu toe met het kind hebt gemaakt en bedenk samen hoe nu verder. Maak zo nodig een vervolgspraak.

Je kan er natuurlijk ook voor kiezen het **kind te betrekken bij een gesprek** als dit en samen met het kind aan de ouder uit te leggen wat er die middag is voorgevallen. Zo krijgt het kind meer verantwoordelijkheid in het sturen van het eigen leerproces.

Het is fijn wanneer het contact niet enkel aangegaan wordt bij een voorval of incident waarbij het kind betrokken was, maar dat dit contact ook bedoeld is voor een korte overdracht, een leuke anekdote, een vraag over de afgelopen vakantie of de naam van de nieuwe hond van het gezin.

Het geeft een kind zekerheid als **gedragsregels** thuis en op de opvang van beide kanten gekend en gerespecteerd worden. Dit hoeft niet allemaal hetzelfde te zijn. Bij de ontwikkeling van hun eigen identiteit is het juist een verrijking als belangrijke volwassenen rond het kind andere opvattingen hebben, mits hier op een positieve manier over gepraat wordt. Het is belangrijk dat we laten zien dat we een samenleving willen scheppen waarin ieder kind en iedere ouder zich welkom, gewaardeerd en veilig voelt. In de eerste plaats heeft een ouder de rol van **opvoedingspartner**, in de tweede plaats van klant van onze dienstverlening.

- **Voorspelbaarheid van de leefomgeving**

Het geeft kinderen houvast wanneer het **dagritme voorspelbaar** is, wanneer de dag volgens een vast patroon is ingedeeld. Kinderen weten op deze manier waar ze aan toe zijn en krijgen overzicht over hun tijd. **Vaste regels** over omgang met elkaar en het gebouw nemen een hoop onzekerheid weg bij kinderen (Mag ik naar de wc als ik wil? Waar moet ik mijn jas ophangen?).

Ook **rituelen** geven houvast. Denk aan een terugkerend verhaal tijdens het eten of een spelopdracht tijdens het maken van een rij of een kring.

Kinderen voelen zich thuis als de **leefomgeving aantrekkelijk en vertrouwd** is. Omdat we gebruik maken van de ruimtes binnen de school, hebben we niet altijd de keuze een ruimte zelf in te richten. Toch kunnen we met kleine gebaren een ruimte aankleden, denk hierbij aan verlichting, tafelkleedjes, slingers en manden met speel- en knutselmateriaal.

Wanneer we een ruimte gebruiken voor een activiteit, vragen we ons het volgende af:

- Nodigt de omgeving/ het materiaal uit tot spelen, onderzoeken, oefenen?
- Oogt de ruimte aantrekkelijk?
- Voelen kinderen zich er thuis?
- Is er mogelijkheid tot privacy, kunnen kinderen zich terugtrekken?
- Ondersteunt de ruimte positief sociaal gedrag en hoe zit dat met zelfstandigheid?

Stimuleren van persoonlijke vaardigheden

Kinderen zijn van nature gemotiveerd om nieuwe dingen te leren en de wereld te ontdekken. Kinderen ontwikkelen hun persoonlijke competenties dus voornamelijk door **onderzoeken, ontdekken en spel**. De taak van opvoeders is vooral om die wil om te leren en om de wereld te ontdekken goed te begeleiden. De DONS-docenten hebben hier een belangrijk aandeel in. Zij stimuleren de ontwikkeling van een kind door goed te kijken en luisteren naar het kind (Wat kan het al? Wat wil het graag? Wat is boeiend?) en daarop aan te sluiten met het aanbieden van nieuwe, interessante dingen die passen bij het kind, maar die vaak net een stapje verder liggen dan wat het al zelf kan en weet (*zone van de naaste ontwikkeling*). Wij vinden het belangrijk kinderen de ruimte te geven en het klimaat te creëren om te experimenteren, zelf te ontdekken en te oefenen. Wij motiveren hen door te delen in de blijdschap als iets lukt en door complimenten te geven voor hun inzet. We praten veel met de kinderen, leren hun **nieuwe ervaringen verwoorden en verwerken** en geven kinderen **verantwoordelijkheid** om mee te denken, mee te praten en mee te beslissen. We stimuleren hen zelf **keuzes** te maken, grenzen te verkennen en vertrouwen te hebben in zichzelf.

Afhankelijk van de leeftijd en het ontwikkelingsniveau heeft de DONS-docent een **stimulerende, organisatorische en/of begeleidende rol**. We wisselen sturing, spelverrijking en vrijlaten af en hebben oog voor de individuele interesses en behoeften van de kinderen. Daarnaast zorgen we voor een goede **balans tussen veiligheid en passende uitdaging**.

Begeleiden van de sociale ontwikkeling

Kinderen hebben volwassenen en andere kinderen nodig om zich te kunnen ontwikkelen. Zij kunnen oefenen met sociale vaardigheden door interactie met andere kinderen en door als uniek individu deel uit te maken van een groepsproces en groepsgebeurtenissen.

Sociale vaardigheden worden gestimuleerd door **positieve feedback of complimenten** gedurende het proces. Het is belangrijk hier de inzet van het kind te benoemen, in plaats van een waardeoordeel te geven aan het resultaat.

Kinderen krijgen vanaf de basisschoolleeftijd het besef dat iedereen anders is en dat hier verschillende emoties bij horen. Door deze **emoties en behoeften te benoemen**, leren kinderen ze kennen. Door daarnaast respectvol en **positief grenzen te stellen**, door bij conflicten te benoemen wat we zien, ook hier zonder een waardeoordeel te geven, worden kinderen gestimuleerd om zich te verplaatsen in een ander. De DONS-docent heeft een **voorbeeldfunctie** door stabiliteit te bieden op de groep, door zelf ook volgens geldende afspraken te handelen en een positieve en open houding aan te nemen ten opzichte van collega's, kinderen en ouders. Daarnaast draagt de DONS-docent zorg voor een **veilig klimaat en een positieve groepsfeer**.

De groepsfeer wordt voor een belangrijk deel bepaald door de door kinderen zelf bepaalde groepsnormen. Deze groepsnormen worden steeds opnieuw gevormd en zijn afhankelijk van de groepssamenstelling en de omgeving. De DONS-docent maakt zelf ook onderdeel uit van de groep en dus ook van de groepsdynamiek. Vanuit deze rol kan de DONS-docent de leidersrol op zich nemen. Om een groep tot een positieve groep te maken, is het van belang de verschillende fasen die een groep telkens weer doorloopt, te begrijpen en te sturen. In deze fasen bepalen namelijk de groepsleden bewust en onbewust hoe de groep zich zal gaan gedragen, wie de leiders worden, of er een zondebok aangewezen wordt, enz.

Zo staat de eerste fase, zoals bijvoorbeeld bij aanvang van een nieuw activiteitenblok, in het teken van **kennismaken** met elkaar. Het is belangrijk de kinderen allemaal individueel te begroeten en hen in ieder geval zo snel mogelijk bij naam te leren kennen. Laat hen ook jou kennen, deel wat over jezelf. Maak in deze fase ook contact met alle ouders. Stel samen met de kinderen groepsregels op en bespreek het doel van bestaande regels. Zorg ook dat het doel en de verwachtingen van dit activiteitenblok duidelijk worden. Gebruik samenwerkingsvormen, doe non-competitieve groepsspelletjes of groepsvormende activiteiten. Geef complimenten klassikaal en spreek kinderen aan op gedrag een-op-een.

De tweede fase is die van **positiebepaling**. De groepsleden weten ondertussen een beetje wat ze van de anderen kunnen verwachten. De grenzen van de eigen veiligheid zijn verkend en nu kunnen ze zich gaan profileren. De rangorde in de groep wordt bepaald, voor de samenstelling en de omgeving op dat moment, waardoor er een proces ontstaat van onduidelijkheid en onderhandeling. Voor een buitenstaander is de groep rumoerig, er zijn botsingen, onenigheid en ruzietjes. Dit hoort bij deze fase en hoeft niet verontrustend te zijn. De DONS-docent laat merken dat conflicten bij het leven horen, maar dat de manier van oplossen wel belangrijk is. Conflicten worden samen uitgepraat.

De leiders die in de vorige fase boven kwamen drijven, bepalen in de derde fase hoe er in de groep met elkaar wordt omgegaan. Zij bepalen soms onbewust, soms bewust, de ongeschreven regels. Deze **normen** staan eigenlijk zo goed als vast en veranderen bijna niet meer.

Na de derde fase is de groep klaar om aan de slag te gaan. De groep keert naar de vorige fases terug als er bijvoorbeeld een nieuw kind in de groep komt, als er een heel hevig conflict plaatsvindt, of als er een andere ingrijpende gebeurtenis plaatsvindt. De groep vergt onderhoud. In de vijfde, de laatste fase, wordt er een periode afgesloten en kijken we naar het proces en resultaat van de samenwerking.

Als je niet zou ingrijpen, volgen deze fasen bovenstaande wetten van de groepsdynamica. Door te anticiperen op het verloop, kun je het proces ombuigen ten gunste van een goed groepsklimaat. En in een goed werkende groep met een fijne sfeer heb je minder kans op probleemgedrag.

Trek daarom ieder nieuw begin of bij iedere verandering binnen de groep wat tijd uit voor deze fasen. En **begin tijdens de kennismakingsfase al met het vormen van positieve groepsnormen**, door te bepalen welke al dan niet bestaande (positief geformuleerde!) regels of afspraken de groep tot een fijne groep zouden kunnen maken. De fase van positionering zal dan een stuk minder tumultueus zijn. Blijf letten op een respectvolle omgang met elkaar. Herinner de groep zo nodig aan de omgangsnormen die in de eerste fase zijn bedacht. Noem leerlingen bij hun naam en laat je interesse van tijd tot tijd blijken. Benadruk de overeenkomsten, niet de verschillen tussen de leerlingen.

Bespreek expliciet met je groep wat een goede leider is, wat een goede leider doet en tot welke grens je de leider volgt. Je hebt een goede kans dat de leiders in je klas zich ernaar gaan gedragen. Ze willen immers leider zijn? Geef de leiders een positieve rol en maak de groep bewust van hun gezamenlijke kracht tegen ongewenst gedrag. Werk veel in wisselende groepjes en stel steeds zelf die groepjes samen. Zo voorkom je groepjes binnen de groep. Sluit de groepsopdrachten altijd gezamenlijk af. **Bespreek elke dag even de dag**, trek tien minuutjes uit om de positieve dingen van die dag te noemen. Zo gaan de kinderen met een goed gevoel naar huis. Wat niet zo goed ging, bespreek je kort van te voren wanneer die situatie zich weer aandient. Zorg ervoor dat niet alleen jij, maar ook de kinderen aan het woord komen. Negeer problemen niet, maar maak ze bespreekbaar. Daarmee zet je de toon over omgaan met elkaar.

Gelegenheid geven tot het eigen maken van normen en waarden

Normen en waarden omvat het totaal aan regels, afspraken, gewoontes en omgangsvormen, welke gelden binnen een samenleving, groep of gezin. Het zijn opvattingen over hoe men zich wel en niet moet gedragen in concrete omstandigheden. Ze vormen de 'spelregels' van ons bestaan.

De overdracht van normen en waarden is essentieel bij het opvoeden van kinderen en bij de vorming van hun persoonlijkheid. Het ondersteunt de morele ontwikkeling, het aanleren van een sociale en respectvolle houding, het openstaan voor andere meningen en culturen en het gevoel van verantwoordelijk voor de eigen omgeving.

DONS-docenten zijn zich ervan bewust dat zij een **voorbeeldfunctie** hebben, dat zij de rol van mede-opvoeder hebben in het uitdragen en vanzelfsprekend maken van die normen en waarden. Dit is terug te zien in het **dagelijks handelen**. Zo zorgen we dat ieder kind zich bij binnenkomst gezien voelt, door hen individueel aandacht te schenken. Als we kinderen aanspreken zorgen we dat we op ooghoogte de kinderen kunnen aankijken. We noemen kinderen bij naam. We bieden op een consequente en doortastende manier structuur en stellen grenzen zonder hierbij kinderen in hun eigenwaarde aan te tasten: we spreken kinderen aan op gedrag en niet op de persoon.

We bespreken de bekende afspraken en zorgen ervoor dat deze uitleg en dus een doel krijgen. We geven kinderen een stem in zaken die hen direct aangaan, zoals het programma, nieuwe groepsregels of aankleding van de ruimte. Bij **kinderparticipatie** draait het om overleg. Zo leren kinderen een eigen mening te vormen, democratisch te functioneren, zelfstandigheid en zelfvertrouwen. Als kinderen mogen meepraten en meebeslissen over kwesties die spelen, biedt dat gelegenheid tot discussie over wat goed gedrag inhoudt. Zo ontwikkelen kinderen het geweten. Ze volgen dan de regels niet alleen omdat het de regels zijn, maar vinden het zelf belangrijk om 'goed te doen', rekening te houden met anderen en een verantwoordelijke rol te spelen in hun eigen omgeving. Zo maken we iedereen medeverantwoordelijk voor het welzijn van de groep.

Het begrijpen, waarderen en vanzelfsprekend vinden van **diversiteit** is een onderdeel van de maatschappelijke taak die je als medewerker van DONS vervult. We bevorderen de balans tussen ieders eigenheid en gezamenlijkheid door goed te luisteren en te kijken naar kinderen, door oog en respect te hebben voor verschillen maar ook te blijven zoeken naar wat ons verbindt, door diversiteit op de kaart te zetten binnen de organisatie en hier ruimte voor te bieden tijdens activiteiten.

We stimuleren kinderen respectvol met elkaar om te gaan, ook met niet-vrienden en onbekenden. We steunen hen bij het maken van vrienden en zorgen ervoor dat kinderen kunnen spelen met wie ze graag willen. We leren hen met verschillen en overeenkomsten om te gaan door er met hen over te praten en door hen een plek te bieden waar ze gehoord worden. We laten hen ontdekken dat de wereld diverser is dan ze denken door kritische vragen te stellen.

Als DONS-docent ben je je bewust van de grenzen aan je eigen referentiekader, van je eigen vooroordelen. We mogen van elkaar verwachten dat we bereid zijn ons referentiekader zo nodig aan te passen of uit te breiden. We hebben oog voor beeldvorming en vooroordelen bij onszelf, bij collega's, bij kinderen en bij hun familie en maken dit **bespreekbaar**. We werken vanuit een open en nieuwsgierige houding. Je kunt geen openheid van de kinderen verwachten als je je zelf niet open en kwetsbaar opstelt. Reduceer een kind niet tot een diagnose, of gedragingen tot wat jij weet over de culturele achtergrond. Ga niet uit van veronderstellingen.

We beogen kinderen te betrekken bij de wereld, ver weg of dichtbij, we helpen de kinderen zich beseffen dat wat ze doen, effect heeft. Tijdens activiteitenblokken kun je kinderen kennis laten maken met thema's in het kader van **wereldburgerschap**. Denk aan een thema over mensenrechten, of roep verkiezingen uit om democratisch denken te stimuleren. Neem spelenderwijs het pestbeleid van de school onder de loep of breng duurzaamheid onder de aandacht. Wanneer je andere culturen wilt verweven in je activiteiten, bijvoorbeeld middels een personage of beeldmateriaal, is het belangrijk dat dit binnen een juiste en verrijkende context gebeurt. Houd rekening met de betekenis en oorsprong van wat je kinderen aanbiedt.

Pedagogische middelen

Het werken met kinderen vergt een bepaalde beroepshouding: met warmte, reflectie op eigen handelen en dat van collega's en een onderzoekende open houding. Je bijdrage en rol is groot, in aanvulling op de gezinsopvoeding ben je een voorbeeld, vraagbaak en klankbord, een veilige haven voor veel kinderen.

Om de pedagogische doelen te bereiken is het van belang dat je zorgt voor een **positieve groepsfeer** en een **goede dagstructuur**. **Kinderparticipatie** is goed voor de ontwikkeling van kinderen, een uiting van respect voor kinderen en stimuleert de betrokkenheid. Ook de **aankleding, mogelijkheden en materialen van de binnen- en buitenruimte** zijn van belang. Bieden we bijvoorbeeld genoeg passend en uitdagend materiaal? Bieden we voldoende ruimte voor eigen initiatieven van kinderen? Bieden we een plek waar kinderen zich terug kunnen trekken?

Het **organiseren en begeleiden van de activiteiten en van vrij spel** is een belangrijke taak. Ook het **signaleren, observeren en volgen** van kinderen en de overdracht en communicatie hierover naar collega's en ouders van het betreffende kind draagt bij aan het behalen van de pedagogische doelen. Zo is het belangrijk dat we **samenwerken met de omgeving**, dat we een positieve relatie opbouwen en onderhouden met de ouders en de school.

Maar aan de basis van het werk bij DONS ligt natuurlijk het **persoonlijk contact** met de kinderen. De **interactievaardigheden** die je hiervoor kunt inzetten staan hieronder beschreven.

Emotionele ondersteuning bieden

Begroet de kinderen dagelijks bij binnenkomst middels bijvoorbeeld een kort gesprekje, een handdruk, een gebaar, een aai over de bol of een knipoog. Op dat moment krijg je veel informatie waar je niet altijd meteen op kunt reageren. Onthoudt wat je ziet of hoort en kom er later op terug, want kinderen moeten hun belevenissen kunnen vertellen na schooltijd, de droevige en de leuke dingen.

Benader de kinderen niet alleen als lid van de groep, maar ook als individu, bied hen iedere DONS-dag sowieso even **individueel aandacht**. Maak oogcontact, zit op kindhoogte, noem kinderen regelmatig bij naam. Wees alert op veranderingen of spannende gebeurtenissen op school en thuis. Richt ook regelmatig je aandacht op het gedrag en de uitstraling van de kinderen. **Benoem emoties en situaties** die zich voordoen, laat kinderen weten dat je ze ziet en hoort. Kinderen willen zich geaccepteerd voelen zoals ze zijn, op dat moment. Het gaat hierbij om acceptatie van leuke kanten en ook van hun gedrag op momenten waarop ze boos, druk of naar binnen gekeerd zijn. Achter elk gedrag zit een positieve intentie, het kind wil contact of aandacht, het kind voelt zich niet veilig, het kind is moe of begrijpt of kan niet wat gevraagd wordt. **Laat merken dat je de signalen opmerkt** en er de juiste betekenis aan geeft of hiernaar vraagt. **Benoem ook je eigen gevoel** [Ik vind het jammer dat je nog niet begonnen bent met je tekening. Kan het zijn dat je nog niet weet wat je wilt maken? Zullen we samen even kijken wat de anderen gemaakt hebben, om op ideeën te komen?].

Probeer de taken met je collega zo goed mogelijk te verdelen, zodat je met ieder kind een contactmoment hebt gehad.

Zorg ervoor dat ruzies goed begeleid worden. Kinderen ervaren ruzies als een onveilig moment. Laat weten dat je het hebt gezien en dat ze bij jou terecht kunnen. Ze willen vaak niet klikken, maar wel een luisterend oor. Laat kinderen hier succeservaringen beleven door hen handvatten te geven het zelf op te lossen [Hoe zouden jullie dit op kunnen lossen? i.p.v. We spreken het volgende af!].

Ieder kind maakt op een andere manier contact. Neem zelf ook initiatief tot contact, zo leert het kind dat het de moeite waard is. Het is belangrijk dat het kind gezien wordt te midden van alle andere kinderen, maar ook dat er af en toe tijd is voor een individueel en exclusief momentje. Zo'n moment noem je ook wel *emotioneel bijtanken*. Soms zoeken kinderen dit zelf op en gaan tijdens vrij spel bijvoorbeeld voor je staan of om je heen hangen, zonder dat ze zelf lijken te weten wat ze komen doen. Het is belangrijk dat je hierop reageert door een praatje te maken, een verhaal te vertellen of ze gewoon even naast je te laten zitten. Na zo'n moment is een kind weer 'opgeladen' om zich in het groepsgebeuren te storten. Vooral bij **overgangssituaties** hebben kinderen extra emotionele ondersteuning nodig. Moedig kinderen aan en **geef procesgerichte complimenten**. Prijs vooral hun pogingen, inspanningen en vorderingen. Zo focus je de aandacht op het proces, dat stimuleert om verder te leren. Je kunt beter niet zeggen, [Je bent zo slim, muzikaal, lief]. Of zeg in plaats van [Wat mooi!] iets als [Ik vind dat je hele mooie kleuren bij elkaar hebt gekozen] of [Ik zag dat je heel geconcentreerd aan het werk was].

Pak aan het eind van de dag de namenlijst er eens bij en bespreek of jullie met ieder kind die dag even een momentje hebben gehad. Bedenk je ook dat wanneer je de zaal gaat opruimen aan het einde van de dag, de aanwezige kinderen zich niet meer welkom voelen.

Autonomie respecteren

Kinderen moeten tijdig een grens kunnen aangeven en bewegingsvrijheid hebben bij fysiek contact. **Benoem altijd wat je doet en blijf open staan voor signalen.** Zodoende wordt een kind bijvoorbeeld niet ongewenst op schoot getrokken of wordt er niet tegen wil en dank doorgegaan met knuffelen of kietelen.

Je kan niet verlangen van een kind dat hij een ruzie bij wil leggen terwijl hij nog boos is, laat het kind daarom eerst kalmeren. Wanneer een kind te erg over zijn toeren is en zelf niet meer tot rust kan komen, kan het kalmerend werken als je het kind rustig blijft vasthouden. Ook hier blijft het van groot belang dat je benoemt wat je doet en niet tegelijkertijd de reden van deze boosheid wilt bespreken. [Ik zie dat je heel boos bent, ik hou je even vast om rustig te worden. Als je rustig bent kunnen we het over je boosheid hebben.] Wordt het kind hier juist onrustiger van, dan kan het handig zijn (van tevoren) een (troost)plek af te spreken waar het kind tot rust kan komen.

Heb oog voor temperament. Het kan zijn dat jouw temperament botst met dat van een kind. Emotionele veiligheid ontstaat wanneer een kind het gevoel heeft dat zijn temperament wordt gerespecteerd en daar rekening mee wordt gehouden. We zijn vaak geneigd om druk gedrag bij kinderen te corrigeren of rustig gedrag te prijzen, maar het is belangrijk dat je accepteert dat sommige kinderen drukker zijn dan andere kinderen. Er zitten ook positieve kanten aan druk gedrag waar je je op kunt richten. Deze kinderen zijn vaak creatief, vindingrijk, energiek, kunnen zichzelf goed vermaken, vervelen zich niet, reageren spontaan en zijn open, zijn gangmakers en kunnen vol overgave iets doen. Daarentegen vallen rustige kinderen vaak minder op, terwijl zij evengoed individuele aandacht en ondersteuning in de ontwikkeling nodig hebben.

Kinderen hebben van nature de behoefte om te onderzoeken en te experimenteren. Ook de behoefte om steeds meer dingen zelf te doen en steeds meer vaardigheden te leren beheersen, hoeft kinderen niet te worden aangeleerd. Het kind heeft wel **zelfvertrouwen** nodig. Als een kind het gevoel krijgt dat het mag zijn wie het is en dat het ertoe doet, dan krijgt het kind het gevoel dat de docent vertrouwen in hem of haar heeft. Wie vertrouwen heeft, durft verdere stappen te zetten.

Geef kinderen een keuze. Het is een wereld van verschil of je iets moet doen of dat je ergens uit kunt kiezen [Je mag kiezen of je met de stam of de blaadjes begint i.p.v. Je moet een boom tekenen]. Een kind voelt zich serieus genomen en verantwoordelijker als hij of zij zelf mag kiezen.

Kinderen hebben ook **autonomie** nodig om zichzelf, hun talenten, hun voorkeuren, te leren kennen. Autonomie heeft te maken met loslaten, met zelf laten uitvinden, maar er moet ook gezorgd worden voor fysieke en emotionele veiligheid. DONS-docenten zoeken voortdurend naar de goede **balans tussen beschermen en loslaten**. We beschermen hen tegen gevaar en pijn, leren de kinderen omgaan met kleine risico's en moeilijke situaties en stimuleren en helpen om zelfstandig te opereren en van eigen ervaringen te leren. Laat hen zelfstandig doen wat zij zelfstandig kunnen of help hen het zelf te doen door het niet te snel over te nemen of te corrigeren.

Autonomie en participatie horen bij elkaar in de opvoeding. **Participatie** gaat over samenleven met anderen. Samenleven vereist dat je je kunt inleven in de ander, dat je leert rekening te houden met anderen en dat het algemeen belang wel eens voorgaat op hun eigen wensen en ideeën.

Gesprekken over gevoelens en opvattingen, of boekjes met verhalen over leeftijdgenoten, helpen. Maar ook het mogen meedoen in de (volwassen) wereld en samen met 'grote mensen' nadenken over problemen en oplossingen in hun omgeving. Op die manier leren kinderen dat hun zienswijze voor anderen belangrijk is en dat hun mening telt. En dat de mening van anderen ook belangrijk is. Door argumenten en ideeën uit te wisselen voelen kinderen zich serieus genomen en leren ze om hun gedachten en gevoelens onder woorden te brengen. Vraag door om kinderen op eigen ideeën, initiatieven en oplossingen te laten komen en help hen deze te verwoorden. Volg zo mogelijk initiatieven van kinderen, **zeg zoveel mogelijk 'ja' en zo min mogelijk 'nee'. Sta open voor discussie** of een weerwoord.

Laat kinderen tijdens vrij spel **zelf bepalen wat, waar en met wie** ze willen spelen. In vrij spel ligt een schat aan ervaringen. De kinderen ontwikkelen eigenheid en ze moeten afstemmen met andere kinderen. Als docent moet je hier tijd en ruimte voor vrijmaken, maak hoekjes, bied materialen aan die inspireren.

Structuur bieden en leiding geven

Structuur en voorspelbaarheid geeft kinderen houvast en vergroot hun gevoel van veiligheid en zekerheid. Het geeft een gevoel van gezamenlijkheid, een kind voelt zich onderdeel van de groep. Het gaat om een kader aangeven waarbinnen het kind de ruimte heeft. Werk met **vaste volgordes, herkenbare patronen en kaders**. Bouw herkenbare stappen in bij overgangssituaties en activiteiten.

Belangrijk is om altijd van tevoren te vertellen wat je gaat doen, wat het plan is. Zo weten kinderen wat ze kunnen verwachten. **Geef zelf het goede voorbeeld**. Verbind plekken aan activiteiten, of afspraken aan plekken. [In het handvaardigheidslokaal gaan we samen iets moois maken of Bij het betreden van een klaslokaal kiezen we een plekje daar waar de stoelen van tafel zijn].

Het ene kind heeft meer behoefte aan **structuur** dan het andere kind. Vaak zie je ook dat de behoefte aan structuur van de docent doorwerkt in de eigen manier van lesgeven. Jij vindt het misschien prettig om heel vrij te werken, kinderen hebben juist baat bij structuur. Flexibiliteit is hierin wel belangrijk. Maar als een groepje kinderen nog lekker aan het buitenspelen is, dan hoeft je niet strak om 16:00 uur met je activiteit te beginnen, zolang je de dagstructuur maar in de gaten houdt en duidelijk communiceert.

Regels zijn belangrijk om kinderen te leren wat goed en fout is. Zo vormt zich het geweten. Regels formuleren we positief [Op de gang lopen we rustig i.p.v. Niet rennen op de gang]. Bespreek met de kinderen het doel van bekende regels en maak samen nieuwe groepsafspraken. Een regel die niet uitgelegd kan worden, is waarschijnlijk geen goede regel.

Herhaal een regel soms zonder verdere uitleg [Je steekt pas over als ik het zeg]. Of geef ruimte voor onderhandeling [We spelen elke dag even buiten, dat is goed voor je als je de hele dag binnen bent geweest. Wat vind je leuk om te doen buiten?]. Je kan het kind eigen beslissingen laten nemen en hopen dat het daar wat van leert [Wat wil je zelf?]. Kinderen kunnen hierdoor onzeker worden, maar leren wel op eigen benen staan.

Je kan je ook wat meer afzijdig houden en het kind geen aanwijzingen geven over gedrag, het kind wordt dan gedwongen zelf na te denken en een eigen koers te varen. Wissel de verschillende opvoedingsstijlen af, naar gelang de situatie.

Leidinggeven met humor werkt bevrijdend en ontspannend. Een grapje helpt de spanning te doorbreken die bijvoorbeeld door een strenge opmerking is veroorzaakt.

Reageer op positief gedrag. Het kind voelt zich gewaardeerd en de andere kinderen in de groep zien welk gedrag jij positief vindt. Daarnaast vertelt het kinderen dat jij oog hebt voor en aandacht schenkt aan positief gedrag, waardoor het waarschijnlijker is dat ze voortaan op die manier jouw aandacht proberen te trekken.

Geef **positieve feedback**, non-verbaal door bijvoorbeeld een knipoog of verbaal met een compliment [Ik ben zo blij dat je me zo goed helpt opruimen. Dan zijn we straks op tijd klaar om nog buiten te spelen]. Ook wanneer een kind ander gedrag vertoont dan gewenst is, gebruik je de **positieve ik-boodschap (5 G's)**. Je beschrijft zo concreet mogelijk het GEDRAG dat je ziet, je beschrijft je GEVOEL erbij, vervolgens beschrijf je het GEVOLG van het gedrag en tot slot geef je een suggestie voor het GEWENSTE gedrag. [Ik zie dat je alle jassen van de kapstok hebt gegooid. Daar schrik ik wel een beetje van. Ik vind het fijn als alle jassen op de kapstok hangen en ik denk dat de andere kinderen dat ook fijn vinden, anders worden de jassen vies. Misschien kun je ze weer netjes terughangen?].

Het voordeel van zulke ik-boodschappen is dat ze het kind in zijn waarde laten, het gaat over het gedrag en niet over eigenschappen of emoties van kinderen. Het kind wordt niet veroordeeld en schiet hierdoor minder snel in de weerstand. Het is vooral belangrijk om eerlijk te zijn over je gevoelens en gedachten. Niets is onduidelijker voor een kind dan dat je als volwassene non-verbaal uitstraalt dat je ergens van baalt maar dit niet zegt.

Informatie en uitleg geven

Door veel te **praten** met kinderen en uitleg te geven, leer je kinderen de wereld om zich heen begrijpen. Houd hierbij rekening met interesses en begripsniveau van kinderen, zowel qua vorm als qua inhoud. Kinderen tussen vier en twaalf jaar verschillen enorm in hun ontwikkeling en daarbij ontwikkelt ieder kind zich in zijn eigen tempo. Ook moet je je eigen tempo aanpassen aan dat van het kind. Het is goed om vooral mét een kind te praten, in plaats van tegen een kind.

Benoem wat je ziet en wat je gaat doen. Reageer altijd op contactinitiatief van kinderen. Moedig hen aan om hun gedachten, ideeën en gevoelens te verwoorden, help hen hier zo nodig bij en breidt uit wat ze zeggen. Stel open en niet-suggestieve vragen. Help hen ook verhalen te vertellen. Geef kinderen de ruimte om zelf een inbreng te hebben in gesprekken en neem hen hierin serieus. Bouw informatie en uitleg op in stapjes, voorkom onnodige uitweidingen. Verbeter het kind door het goede woord in een reactie te herhalen. **Sluit een gesprekje of contactmoment duidelijk af.**

Interacties begeleiden

Het is belangrijk dat je de **aandacht** tussen de kinderen verdeelt. Vergeet hier ook de rustige wat teruggetrokken kinderen niet. Richt ook de aandacht van de kinderen op elkaar [Kijk eens wat Max aan het maken is]. Geef kinderen de ruimte met en naast elkaar te spelen. Kinderen oefenen nog met hun sociale vaardigheden. Als DONS-docent breng je ze veel positieve vaardigheden bij zoals luisteren naar elkaar, elkaar helpen, opkomen voor elkaar. Observeer het samenspel.

Waardeer en benoem positieve interacties en stuur negatieve interacties bij. Conflicten worden in veel gevallen door de kinderen zelf opgelost. Zo niet, laat kinderen bij een conflict eerst stoom afblazen. **Biedt ondersteuning** en wees een objectieve bemiddelaar. Zorg dat je inzicht krijgt in het conflict. Laat beiden hun verhaal vertellen en stel concrete vragen,. Beschrijf de situatie en vraag de kinderen of je beschrijving klopt. Beschrijf het perspectief van ieder betrokken kind. Geef emoties de ruimte en benoem de emoties en het gedrag van ieder betrokken kind. Vervolgens zoek je met de kinderen goede ideeën om tot een oplossing te komen, geef hier aanwijzingen voor. Raad aan wat ze tegen elkaar kunnen zeggen, maak er eventueel een spel van. Pas de regels toe die gelden bij DONS en op school. Wanneer het conflict is bijgelegd, geef je kinderen hier een compliment voor. Help kinderen die zich isoleren of uitgesloten worden positieve contacten te maken. **Begeleid nieuwe kinderen** en besteed aandacht aan hun introductie in de groep.

Ontwikkeling stimuleren

Om een kind in de breedte, dat wil zeggen op meerdere ontwikkelingsgebieden aan te spreken, zul je aan moeten sluiten bij de behoeften en interesses van het kind. Hiervoor moet je op de hoogte zijn van het **ontwikkelingsverloop** van kinderen. Geef kinderen **ruimte** om te spelen en zelf het spel te bepalen. **Kijk en luister** naar de kinderen. Stem de stimulering af op de aandacht, de stemming en het begripsniveau van de kinderen. **Vergroot de spelbetrokkenheid** van kinderen door rustig en nabij te zijn als de kinderen spelen. Speel met de kinderen mee om hun spel te verdiepen als daar behoefte aan is. Richt de aandacht van de kinderen op ervaren en ontdekken. Biedt nieuwe activiteiten of materialen aan en houdt daarbij rekening met de zone van de naaste ontwikkeling, daag kinderen uit en prikkel hun nieuwsgierigheid. Verrijk het spel van kinderen door andere mogelijkheden aan te geven, iets toe te voegen of materialen te combineren.

Ook het wijzen op nieuwe mogelijkheden in bestaande activiteiten of van bestaande materialen kan kinderen verder helpen in hun ontwikkeling. Je kan hierbij als rolmodel fungeren doordat je eerst zelf de activiteit uitvoert of het materiaal gebruikt of doordat je met de kinderen meespeelt. Je kan ook alleen de randvoorwaarden creëren door het kind een suggestie te doen voor een activiteit of hem te wijzen op (het gebruik van) materiaal. Het kind zal vervolgens door de activiteit te doen of het materiaal te gebruiken nieuwe kennis of nieuwe vaardigheden ontdekken. Het is van belang dat je oog houdt voor het ontwikkelingstempo van ieder kind om te voorkomen dat een kind geforceerd wordt in zijn ontwikkeling.

Didactische vaardigheden

Didactiek helpt je de pedagogische doelen te bereiken. Het geeft handvatten voor het motiveren van kinderen en het goed opbouwen van activiteiten en houdt zich bezig met de vraag hoe kennis, vaardigheden en gedragingen kunnen worden overgedragen.

Belangrijk is kinderen te **inspireren en enthousiasmeren**. Bedenk voor je activiteitenblok een **prikkelend thema** dat past bij interesses en ontwikkelingsfase van de kinderen. Zet **personages** in (teacher-in-role) of gebruik spannende verhalen om kinderen mee te nemen in de fantasie en verbeelding. Zorg voor een **goede opbouw** in thema en vaardigheden. Denk ook aan een duidelijke opening en afsluiting. **Reageer op positief gedrag**. Het draagt bij aan de positieve sfeer in de groep. Geef procesgerichte complimenten over pogingen, inspanningen of vorderingen tijdens de activiteit. Wees een vrolijke aanwezigheid en zet humor in. Creëer een gevoel van gelijkwaardigheid: samen onderzoeken, samen spelen, samen leren. Bepaal van tevoren wat het doel is van de activiteit, welke vaardigheden wil je de kinderen bijbrengen, welke ontwikkelingsgebieden wil je aanspreken?

Verdiep je in de leeftijdsdifferentiatie en biedt voldoende uitdaging. Houdt hierbij rekening met de zone van de naaste ontwikkeling. Neem een kijkje in de klas, waar zijn de kinderen uit jouw groep op dit moment mee bezig? Wat kunnen ze al? Wat willen ze leren?

Het is belangrijk een **kader** te scheppen waarbinnen kinderen zich vrij kunnen bewegen. Dit betekent dat je hier de ruimte op moet inrichten, maar ook een kader schept aan afspraken. Zet bijvoorbeeld stoelen of bankjes neer zodat er een speelveld ontstaat of zodat alle kinderen jou kunnen zien. Spreek af tot waar je mag dansen of waar je gaat zitten als je getikt bent. Werk met een beperkt aantal (reeds bekende) duidelijke regels en formuleer deze positief. Zorg voor een **voorbereide omgeving**, check van tevoren de ruimte waar de activiteit plaatsvindt. Zorg dat je alle materialen en benodigdheden op orde hebt. Loop de activiteit fictief door. Kunnen alle kinderen zitten? Ben je voorbereid op kinderen die eerder klaar zijn?

Vermijd de woorden 'niet', 'moeten' en 'waarom', deze woorden roepen weerstand op. 'Niet' kan kinderen juist op ideeën brengen. 'Moeten' is een bevel. Kinderen willen het gevoel hebben iets te kunnen kiezen en voelen zich meer verantwoordelijk voor iets dat ze zelf gekozen hebben. Een vraag die begint met het woord 'Waarom' is geen open vraag, er zit een schuldvraag in verweven. Overigens weten kinderen vaak ook helemaal niet waarom ze iets doen, ze handelen vaak vanuit een impuls.

Varieer in instructievormen (informerend, vertellen, uitleggen, bespreken) **en spelvormen**. Wissel tijdens de activiteit (en tijdens vrij spel) sturen, verrijken en vrijlaten af.

Kies jouw positie tijdens een activiteit **bewust**, zoek ook hierin de variatie op.

Bedenk van te voren hoeveel tijd jij kunt nemen voor jouw activiteit, een kleuter heeft een kortere spanningsboog dan een kind uit de bovenbouw. Let ook op hoe je activiteit in tijd is opgebouwd. Denk aan een heldere introductie en afsluiting.

Opvallend gedrag

Wanneer je **weerstand** voelt tijdens je activiteit, is het belangrijk meteen te reageren, voordat het escaleert. Spreek een kind individueel aan, non-verbaal bijvoorbeeld met een knipoog of een hand op een schouder of verbaal met een positieve ik- boodschap. Probeer te achterhalen wat de **intentie** is **achter het gedrag** (Het kind begrijpt de opdracht niet) en probeer deze behoefte in de oplossing mee te nemen [Kom je naast me zitten, om me te helpen uitleggen wat de bedoeling is?]. Zo nodig haal je het kind uit de situatie of geef je een **time-in**. Dit kan wanneer je samen met een collega op de groep staat of wanneer de andere kinderen zelfstandig aan het spelen zijn. Tijdens een time-in neem je samen met het kind even een pauze, vijf minuten kan soms al genoeg zijn. Door je nabijheid en je empathie [Wat ben jij boos zeg!] voelt het kind zich begrepen en lukt het sneller om te kalmeren. Hoe sneller het brein rustig is, hoe sneller je ook je grenzen kunt stellen door middel van een positieve ik- boodschap waarbij je de emotie van het kind benoemt [Je was zo boos, dat je met spullen ging gooien. Ik schrik ervan als je met spullen gooit, want dat is gevaarlijk en het gaat kapot. Zullen we het samen opruimen? Dan kan ik ondertussen nog eens rustig uitleggen wat we straks gaan doen]. Probeer het kind een alternatief te bieden, waarbij tegemoet gekomen wordt aan de onderliggende behoefte. Na deze time-in kan je het samen opnieuw proberen.

Wanneer het kind een patroon in opvallend gedrag vertoont, kun je ervoor kiezen het kind actief mee te laten denken over een oplossing voor het gedrag [Wat zou jou kunnen helpen? Wanneer ging het heel goed, wat deed je toen? Waar heb jij behoefte aan?]. Je zou ook (van tevoren) een **(troost)plek** kunnen maken waar het kind even tot zichzelf kan komen, zonder het gevoel geïsoleerd of afgewezen te worden. Lees ook het stappenplan in ons *Protocol Opvallend Gedrag*.

Als jij steeds harder gaat werken tijdens een activiteit, dan gaat er iets mis. Probeer soms met afstand naar een situatie te kijken om vervolgens wellicht een andere keuze te maken. Zet humor in om alles wat luchtiger te maken. Probeer altijd kritisch naar jezelf te blijven kijken op het moment dat een les niet verloopt zoals jij had verwacht [Was mijn instructie helder genoeg? Sloot de les voldoende aan bij de groep? Waren de voorwaarden op orde? Was mijn kader duidelijk?].

Differentiatie

Inzicht in de ontwikkelingsstappen die kinderen doormaken, vormt de basis voor het werken in de BSO. Wie begrijpt wat kinderen boeit of remt, kan een waardevolle bijdrage leveren aan hun ontwikkeling.

4-6 JAAR

Het kenmerk van het spelen van 4-jarigen is herhalen, **uitproberen en oefenen**, ze houden van **structuur, regels en zekerheid**. Met kleuters werken kring- of bewegingsspelletjes met veel eigen initiatief ingebouwd en vrije keuze. Tijdens het vrij spelen is het belangrijk dat de DONS-docent in de buurt is. Dat geeft een veilig gevoel, mocht het nodig zijn, dan kan er ingegrepen of geholpen worden. Kleuters kijken ook regelmatig even naar je [Zie je wel wat ik doe?].

Fysieke en motorische ontwikkeling

De ontwikkeling van de **grove motoriek** is bij kleuters al goed op gang. Ze bewegen graag en veel, maar niet altijd even gecontroleerd. Vaak doet hun hele lichaam mee met hun bewegingen. Het evenwichtsgevoel ontwikkelt zich sterk in deze fase, evenals de oog-handcoördinatie. Knippen, de pengreep en knoopjes en veters vergt vaak nog wat oefening. De motorische ontwikkeling gaat met **vallen en opstaan**. Dat hoort erbij. Zorg voor een veilige omgeving en laat kinderen weten dat je in de buurt bent om eventueel te helpen. Houd er rekening mee dat de jongsten vaak moe uit school kunnen komen. Velen van hen deden tot voor kort zelfs nog een middagslaapje. Tijdens sport- en spelactiviteiten zijn ze ook snel moe omdat ze nog niet over voldoende spierkracht beschikken. Zorg voor uitdagende materialen waarmee zowel de fijne als de grove motoriek gestimuleerd wordt. Geef kinderen tijd en ruimte om ook zelf met materialen aan de slag te gaan en ermee te oefenen. Stel je beschikbaar om kinderen te helpen, zonder te snel in te grijpen.

Bewegen helpt kinderen bij het ontwikkelen van hun waarnemingsvermogen en begrip. Ook leren ze hun lichaam beter kennen. [Wat is ver weg en dichtbij? Hoe lang is mijn arm? Wat is hard en zacht?]. Kleuters zijn nieuwsgierig en onderzoekend en gaan heel vanzelfsprekend om met hun eigen lijf en dat van anderen. Ze zijn zich daarbij niet bewust van wat volgens volwassenen wel of niet hoort. Ze spelen doktertje, kleden zich graag uit, soms masturberen ze. Ze zijn geïnteresseerd in alles over de voortplanting.

Sociale emotionele ontwikkeling

Kinderen leren om mee te doen in een groep. Ze moeten de regels van de groep leren en deze eigen maken, zodat ze de regels ook volgen als ze even niet de aandacht van de volwassene hebben. Waar eerst alleen het eigenbelang gold, gaat het kind nu ook het hogere belang zien. Hierdoor ontwikkelen ze hun **geweten**. Het kind kan wel bijvoorbeeld een speeltje mee naar huis nemen waar het fijn mee gespeeld heeft. Dat speeltje voelt dan eigen [Dat is van mij!]. En hoewel we ze leren dat liegen niet mag, zijn zij niet in staat om de waarheid bewust te manipuleren op de manier die volwassenen liegen noemen.

Voor jonge kinderen is de grens tussen fantasie en werkelijkheid nog niet zo duidelijk en soms herinneren ze zich gewoon niet of iets wel of niet is gebeurd. Pas rond een jaar of zes gaan ze leugentjes om bestwil gebruiken, bijvoorbeeld om geen straf te krijgen of om een ander kind te

beschermen. Het moreel besef is in ontwikkeling. Het kind richt zich op jou, op degene die het voor het zeggen heeft en op de regels die gelden. Duidelijkheid en structuur bieden en consequent zijn helpen het kind zich te gedragen zoals de omgeving dat wenselijk vindt. Kleuters krijgen besef over wat goed en fout is en laten ten behoeve van deze ontwikkeling ook graag aan je weten wanneer een ander iets fout doet. Maar wanneer een kind iets doet dat niet mag, en niemand zegt er iets van, dan mag het dus. Wees consequent in je eigen gedrag, daardoor geef je kinderen een gevoel van veiligheid en zekerheid. Stimuleer zelfstandigheid door kinderen kleine taakjes te geven. Laat jonge kinderen hiermee eerst oefenen in spelvorm. Ook het **zelfvertrouwen** ontwikkelt zich in deze periode. De kinderen tonen vaak hun trots als ze iets hebben geleerd en kijken regelmatig naar je [Kijk eens wat ik kan!]. Prijs de kinderen om hun gedrag, hun prestaties en hun producten.

De jongste kinderen in deze leeftijdsgroep zijn nog niet altijd taalvaardig genoeg om hun emoties onder woorden te brengen. Heb oog voor de lichaamstaal van kinderen en benoem de emoties die je waarneemt en zelf ervaart [Ik zie een traan, ben je verdrietig?]. Het is belangrijk om kinderen te leren hun emoties te verwoorden. Hierdoor kunnen ze het een plek geven en leren ze hun emoties onder controle te krijgen en minder impulsief te reageren.

Het **vermogen om zich in anderen in te leven** neemt toe, maar kleuters kunnen nog nauwelijks echt rekening houden met een ander. Ze leren hun eerste impulsen te beheersen. Deze **zelfcontrole** is van belang voor het sluiten van vriendschappen en om agressief handelen tegen te gaan: speelgoed afpakken, voor je beurt gaan... Je kan het kind helpen door suggesties voor gedrag te geven en in de buurt te blijven tijdens speelcontacten.

Cognitieve ontwikkeling

Dit is de periode van **ontluikende geletterdheid**, kinderen raken steeds meer geïnteresseerd in letters, boeken en schrijven. Op de BSO kan de DONS-docent kinderen helpen bij hun taal- en denkontwikkeling door samen te kijken naar gebeurtenissen, of samen een boekje te lezen en te praten over het verhaal en de personages [Hoe zou het verder gaan? Waarom is Kikker somber? Wat zou er gebeuren als...?]. Het is goed om na het voorlezen het verhaal met de kinderen samen te vatten. Zo krijgen ze **besef van verhaalstructuur, tijdsverloop en oorzaak-gevolgrelaties**. Zorg ervoor dat je eigen taalaanbod duidelijk en correct is en realiseer je dat kleuters uitspraken vaak letterlijk nemen [Zo schattig, ik vreet 'm op].

Ook fantasiespel helpt, ook al is de grens tussen **fantasie en werkelijkheid** nog niet helemaal duidelijk. Om zich op hun gemak te voelen, vullen ze met hun eigen fantasie de kennis aan tot een soort logisch geheel. Dit doen ze in de verleden tijd, om het verschil tussen fantasie en werkelijkheid enigszins aan te geven.

Kinderen op deze leeftijd worstelen met hun begrip van tijd, waardoor ze niet altijd weten wat nu morgen, gisteren of heel lang geleden is. Ze kennen menselijke eigenschappen toe aan voorwerpen om dingen te begrijpen [Stomme fiets!]. Jonge kinderen denken vooral concreet, vanuit hun **eigen ervaringen en zintuiglijke waarnemingen** (het woord Reus is langer dan het woord Kaboutert).

Ze hebben plezier in spelletjes als het ordenen van voorwerpen naar soort, grootte of kleur. Terwijl je hierover praat, help je de kinderen verbanden te leggen en de taal te ontwikkelen die daarbij hoort [Die hoort bij ... Die lijkt op... Die is groter/kleiner dan...]. Richt je ook op bijvoorbeeld snelheid (autootjes die rijden van plankjes met verschillende hellingen) of zwaartekracht (knikkerbaan).

Als jij meespeelt met deze leeftijdsgroep, kun je het spel extra interessant maken door een nieuw probleem op te werpen en vragen te stellen waardoor de kinderen gaan nadenken en nieuwe ontdekkingen doen [Zou je het ook zo kunnen maken dat ...? Is er ook een andere manier om ...?]

Wat denk je dat er gebeurt als ...?]. Je legt weinig uit en je geeft alleen hints als de kinderen echt niet verder komen.

Creatieve ontwikkeling

De essentie van creativiteit is iets bedenken of doen wat nieuw is, anders dan de vaste manieren die je geleerd hebt. Jonge kinderen kennen nog geen vaste manieren en veel wat ze doen is nieuw. Jonge kinderen zijn dus nog niet geremd in hun creativiteit. Op deze leeftijd spelen kinderen al vrij uitgebreid een **rollenspel**. Ze **verkleeden** zich, verdelen de rollen en zeggen wat ze gaan doen. Tijdens het spel sturen ze niet alleen elkaar bij, maar zijn ze ook creatief in het verzinnen van het verhaal. Laat kleuters vooral **vrij spelen** en stuur niet teveel. Zie je dat kinderen blijven steken bij het manipuleren van het materiaal en nog niet tot dit fantasiespel komen, help ze dan door mee te spelen. Stel vragen of maak een prikkelende bewering om de creativiteit op gang te brengen. Daarnaast zijn kinderen al vanaf jonge leeftijd in staat om een eigen choreografie te bedenken en te dansen. Ook verzinnen ze zelf liedjes. Zeker op deze leeftijd kunnen liedjes worden gebruikt om routines te ondersteunen of overgangen aan te geven. Zo geeft een liedje aan wanneer er opgeruimd moet worden of wanneer het tijd is voor eten en drinken. Denk niet in termen van eindresultaat en laat vooral niet alle kinderen precies hetzelfde werkje maken.

Allemaal dezelfde vorm uitknippen is prima als je de vaardigheid knippen onder de knie wil krijgen, maar is minder geschikt als we een bijdrage willen leveren aan de ontwikkeling van creativiteit. Zorg dus voor een werkvorm die voor alle kinderen inzichtelijk is, maar die toch individuele beelden oproept en laat kinderen daarin vrij.

De meeste kleine kinderen zullen het fijn vinden om iets **samen** met je uit te proberen. Dat heeft veel voordelen. Het geeft het kind meer zelfvertrouwen en je leert het kind kennen (denk aan sterke en zwakke kanten, en strategieën om problemen op te lossen). Wees jezelf bewust van je rol in dit proces. Stimuleer het kind om veel te ontdekken en uit te proberen en denk niet in termen van goed en fout.

7-9 JAAR

Deze kinderen zijn sterk op elkaar gericht. **De groep is het uitgangspunt** voor wat er gespeeld wordt, vaak heerst er competitie. Regels zijn niet vaststaand, maar worden door speelgenootjes zelf opgesteld en naar believen veranderd. De DONS-docent is in de eerste plaats degene die de goede voortgang van hun spel bewaakt en de scheidsrechter als het misgaat. Door veranderingen in verbale vermogens en door veranderingen in de hersenstructuur kunnen ze leren via mondelinge, schriftelijke en visuele informatie. Ze kunnen leunen op hun denkvermogen en hoeven niet meer alles uit te vinden door te doen. Ze hebben daarom uitdaging en hulp nodig bij het organiseren van dingen die zij voor het eerst gaan doen. Dit kun je stimuleren door prikkelende thema's of materiaalkeuze zoals gereedschap of keukengerei. Het te bereiken resultaat wordt een motiverende factor om door te zetten, ze stellen steeds meer eisen aan hun eigen producten.

Fysieke en motorische ontwikkeling

In deze leeftijdsfase bouwen de kinderen bewegingspatronen uit die zij al hebben ontwikkeld. Ze worden er **steeds beter, sneller en soepeler** in. Ze gaan zich **vergelijken met anderen**, wat leidt tot nieuwe uitdagingen en competitief spel en kunnen eindeloos oefenen op bewegingen als hinkelen, tot het deze vaardigheid beheerst. Dit leidt tot controle over het eigen lichaam. Ze willen en moeten vrij kunnen bewegen, rennen en springen, bied hen hier de mogelijkheid toe. Maak wel duidelijke afspraken over (het gebruik van) de ruimtes en materialen. In deze leeftijdsfase trekken ze meer op met anderen van de eigen sekse. Op lichamelijk gebied verandert er niet zoveel deze periode, maar onder de oppervlakte verkennen kinderen de grenzen en maken opmerkingen of vertellen moppen om volwassenen uit te dagen tot een reactie. Verliefdheid vinden ze ook interessant. Ze stellen vragen over bijvoorbeeld verkering of zoenen. Blijf deze kinderen uitleg en informatie geven wanneer ze hierom vragen. Niet alleen over de technische kant van seksuele ontwikkeling, maar ook leren praten over gevoelens die erbij horen.

Sociaal emotionele ontwikkeling

Deze kinderen zijn meer in staat om de standpunten van anderen te begrijpen. Er treedt een duidelijke splitsing op tussen fantasie en werkelijkheid. Er ontstaat een enorme belangstelling voor de wereld. Ze krijgen hun emoties meer onder controle en zijn steeds minder impulsief. Ze kunnen ook hun gevoelens onder woorden brengen. Was het in de vorige leeftijdsfase vooral gericht op zichzelf, nu speelt de omgeving een belangrijke rol. **Vriendschappen** worden enorm belangrijk. Ze willen graag ergens bij horen en zich geaccepteerd voelen. Maar tegelijkertijd vergelijken ze zichzelf steeds met anderen om te ontdekken wie ze nu eigenlijk zelf zijn. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van de **identiteit**. Voor sommige kinderen kan dat betekenen dat zij bij bepaalde vaardigheden minder zelfvertrouwen hebben. Je kan het kind helpen door procesgerichte complimenten te geven [Ik zag dat je heel geconcentreerd hebt gewerkt], door met je thema of activiteit aan te sluiten bij de interesses en vaardigheden om het kind succeservaringen te laten beleven en door zelfvertrouwen in het kind uit te stralen. De omgang met en kijken naar leeftijdgenoten en gedragscodes in de groep zijn bepalend voor het eigen gedrag. Het kind leert door imitatie. Het bij de groep willen horen betekent ook dat **buitensluiten en pesten** een rol kunnen gaan spelen. Het is belangrijk alert te zijn op het negeren of afwijzen van kinderen door de groep. Kinderen kennen de regels, accepteren ze en passen ze toe. Ze hebben behoefte aan zekerheid en logische samenhang tussen de regels, het

veranderen van regels tijdens het spel kan maar moeilijk geaccepteerd worden. Het kind oefent de eigen morele ontwikkeling, wat goed is en wat fout, en kan flink in de war raken wanneer er niet eenduidig met regels wordt omgegaan. Wat later gaan ze in deze fase op zoek naar de achtergrond en grenzen van de regels. Bespreek dan met de kinderen het doel van de bestaande regels en maak eventueel gezamenlijk nieuwe groepsafspraken.

Cognitieve ontwikkeling

In deze leeftijdsfase neemt het geheugen en het concentratievermogen van kinderen sterk toe. Ze leren veel in korte tijd en zijn ook gemotiveerd om te leren, ze hebben belangstelling voor vrijwel alle onderwerpen. Ze worden beter in het leggen van **logische verbanden** en het aanbrengen van systematische ordeningen. Waar bij kleuters herhaling het sleutelwoord was, hebben in deze ontwikkelingsfase keuzemogelijkheden en variaties een versterkende invloed. De basiswoordenschat is nog in ontwikkeling. **Taal** wordt in deze periode ook een middel om nieuwe kennis te verwerven. Lezen en schrijven geeft hun steeds meer toegang tot de wereld van volwassenen. Voorlezen blijft een geschikte manier om de kennis van de wereld uit te breiden en te praten over het hoe en waarom van gebeurtenissen in de nabije en verder weg gelegen wereld. En blijf met ze praten. Als DONS-docent ben je een klankbord, ook wanneer het zaken betreft die de kinderen nog niet helemaal begrijpen zoals oorlog, seks en geweld op televisie of internet. Het is belangrijk dat het kind de virtuele wereld van de realiteit kan onderscheiden. Je stelt en bewaakt ook de grenzen in wat zij te zien krijgen en zorgt voor de juiste begeleiding en context. Zo is één filmpje over een vulkaan beter dan drie verschillende, zodat er niet teveel wisselende informatie tegelijk binnenkomt. Over de inhoud van het filmpje spreken, bevordert het verwerken en daarmee het begrijpen.

Creatieve ontwikkeling

Op deze leeftijd zijn kinderen motorisch vaardiger met de kwast en pen en het eigen lichaam. Daarentegen zijn ze zelf ook kritischer in datgene wat ze maken en doen. Ze worden zich meer bewust van anderen. Zorg voor een variatie in spelvormen tijdens je activiteitenblok en creëer ruimte en tijd om kinderen dat te laten doen wat ze leuk vinden en waar hun talenten liggen. Neem kinderen mee in het proces, in plaats van alle aandacht op de eindstreep te richten, of laat je door hen leiden. Laat kinderen ook vertellen hoe iets is gemaakt en laat zien dat je dat waardeert. Wees je bewust van kinderen die meer kijken dan doen, zij willen alles graag heel goed doen en lijken vanaf het begin erg gericht te zijn op het vermijden van fouten. Juist bij deze kinderen is het belangrijk om ze te blijven stimuleren om nieuwe dingen uit te proberen, ook al gaat het niet altijd meteen zoals het kind wil of denkt dat het zou moeten. Zorg voor voldoende succeservaringen waardoor het **zelfvertrouwen** van het kind groeit. Zelfvertrouwen is heel belangrijk bij creativiteit. Niet alleen zijn kinderen met een groot gevoel van eigenwaarde creatiever en minder conformistisch, het geldt ook andersom: creatieve kinderen hebben vaak een groot zelfvertrouwen, ze durven. Laat kinderen eens zelf uitkiezen wat ze willen laten zien tijdens de dagsluiting.

10-12 JAAR

Deze kinderen vinden elkaar op interessegebieden zoals sport, muziek, natuur, mode. Zij zijn niet zozeer gericht op de groep als totaal, maar vooral op de **subgroep met gemeenschappelijke interesses**. Er zijn in deze leeftijdsgroep ook kinderen die graag alleen bezig willen zijn.

Als DONS-docent ben je in de eerste plaats een vraagbaak, omdat je meer levenservaring en kennis hebt, beschik je over informatie die de kinderen missen en dat vinden kinderen van deze leeftijdsgroep interessant. In deze fase zie je sterke veranderingen in denk- en inlevingsvermogen: ze begrijpen dat er twee kanten aan een verhaal kunnen zitten en kunnen over de toekomst nadenken. Tegelijkertijd worden ze ook weer impulsiever.

Fysieke en motorische ontwikkeling

De fysieke puberteit wordt aangekondigd met een versnelde lichaamsgroei en veranderende lichamelijke verhoudingen. Het lichaam wordt gespierder en het evenwicht en de coördinatie worden beter. Stilzitten is op deze leeftijd vaak erg moeilijk. De grote waardering voor lichamelijkeheid maakt dat sport een belangrijke rol begint te spelen, meer gericht op prestatie. Naast een scheiding tussen motorisch vaardige en minder vaardige kinderen, ontstaat er een duidelijk verschil in interesses en kunnen. Wat dat laatste betreft zijn er grote verschillen tussen de jongste en de oudste kinderen van deze groep. Het kind wordt zich bewust van de eigen fysieke verschijning, ze zijn kritischer naar de fysieke prestaties en het uiterlijk van zichzelf en de ander. Dit kan leiden tot gevoelens van onzekerheid en veranderingen in de omgang tussen kinderen. Ben je ervan bewust dat het zelfbeeld van een kind in deze fase vaak gekoppeld is aan de eigen fysieke ontwikkeling.

Zorg voor genoeg variatie in aanbod. Verdeel de teams zo eerlijk mogelijk, voeg een spelelement toe om bijvoorbeeld de minder vaardigen de kans te geven uit te blinken. Combineer bijvoorbeeld sport- en bewegingsactiviteiten met theater- of spelvormen of differentieer zodat er voor ieder niveau genoeg uitdaging is. Leg de nadruk op het bewegen en minder op prestatie. Zorg tijdens vrij spel dat je in de buurt bent om dit te begeleiden. Laat kinderen echter zelf om hulp vragen.

De mate van belangstelling voor volwassen, vormen van seksualiteit en de waarde en normen die kinderen hierover van huis uit meekrijgen, kunnen ontzettend verschillen. Dat speelt natuurlijk mee in de manier waarop kinderen zich gedragen en praten over hun lijf en gevoelens. Kinderen trekken nog steeds vooral op met anderen van hun eigen sekse, of er worden spelletjes gespeeld waarbij een groep kinderen een groep van de andere sekse opzoekt, ze zoeken vaker fysiek contact bij leeftijdgenoten. De meesten praten wel over seksualiteit en verliefdheid. Jongens experimenteren over het algemeen wat meer met bijvoorbeeld wie het verst kan plassen. Het is belangrijk om door te gaan op de informatie die ze al hebben. Naast het geven van feitelijke kennis over lichamelijke ontwikkeling gaat het over verwoorden van gevoelens en het bewaken en accepteren van grenzen in de omgang met elkaar.

Sociaal emotionele ontwikkeling

De **zelfstandigheid** neemt toe, wat betekent dat je rol als begeleider kleiner wordt. Je bent minder sturend en meer op afstand aanwezig. Het kan zijn dat ze in deze fase sowieso afstandelijker reageren naar volwassenen, er ontstaat een onderscheid tussen zichzelf en de buitenwereld. Het kind voelt zich groot en wil ook als zodanig benaderd en behandeld worden. Daardoor heeft het het gevoel dat het een persoon is die meetelt. Bevestig kinderen in hun onafhankelijkheid, geef hen vertrouwen en betrek hen bij het bedenken en organiseren van thema's en activiteiten. En organiseer momenten dat deze kinderen zonder constant toezicht binnen kunnen spelen.

De kinderen zijn steeds meer aanspreekbaar op hun gedrag en ze stellen zelf inconsequent gedrag van volwassenen aan de orde. Je kunt een beroep doen op de **eigen verantwoordelijkheid** van de kinderen wanneer je hun gedrag wilt bijsturen. Kinderen zijn op deze leeftijd erg gevoelig voor het gedrag van hun leeftijdsgenoten en hun beoordeling. Aan de ene kant wil het kind graag **geaccepteerd worden** en voldoen aan de normen van de groep. Aan de andere kant wil het zich **onderscheiden**, aantrekkelijk maken door zich te profileren en zelf iets te ondernemen. Ze willen hetzelfde zijn als de ander of juist niet. Vergelijkingen bieden steun voor zelfbewustzijn en zelfwaardering, maar ze worden wel kritischer in hun vergelijkingen en beoordelingen. Door de sociale interactie met volwassenen en leeftijdsgenoten vormen kinderen zich een beeld van de betekenis die ze voor anderen hebben en zien ze ook hoe ze niet willen zijn. De groep is dus een belangrijke ondersteuning voor de **identiteitsvorming**, ze hebben de ander nodig om zichzelf te leren kennen en te ontwikkelen. Met een gedifferentieerd aanbod van activiteiten worden verschillende talenten aangesproken. Zo zorg je ervoor dat niemand buiten de boot valt. Denk dus niet alleen aan teamsport of een ander spel, maar ook bijvoorbeeld aan het gezamenlijk organiseren van een speelgoedmarkt, het maken van een tentoonstelling of een voorstelling voor de kleinere kinderen. Laat kinderen samenwerken en binnen de groep hun eigen rol verder ontwikkelen op basis van hun interesse en vaardigheden. Zo kan ieder kind zijn of haar talent benutten en dat leidt tot succeservaringen. Onderdeel van het versterken van het zelfbeeld en de identiteitsontwikkeling is de ervaring dat je mag zijn wie je bent, dat je gewaardeerd wordt.

Vriendschappen worden hechter en zijn in sterke mate gebaseerd op vertrouwen en loyaliteit. Het erbij horen geeft een gevoel van veiligheid. Wanneer eigen voorkeuren en interesses botsen met de normen van de groep, kan het kind voor lastige keuzes komen te staan: toegeven aan de groepsdruk of kiezen voor eigenheid. De DONS-docent zal in deze fase extra alert moeten zijn op pesten of macht en onderdrukking. Deze leeftijdsgroep beschikt over alle volwassen emoties, emoties worden met behulp van het denken begrepen. Toch is de impulscontrole nog gebrekkig, ze kunnen moeilijk door emoties aangestuurd gedrag afremmen en komen zodoende vaker in de problemen. Duidelijke regels en grenzen helpt hen om zich tegen de directe verleidingen te verzetten.

De wereld wordt groter en minder overzichtelijk. Het virtuele milieu, zoals internet, biedt eindeloze mogelijkheden die het kind nu zelfstandig en actief kan ontdekken. Hier ontbreekt veel non-verbale informatie, waardoor communicatie lastig en zelfs gevaarlijk kan worden. Maak informatie en contact via internet bespreekbaar met de kinderen, praat over de grenzen die er zijn wat betreft het gebruik van media, vanuit thuis, school en DONS en wat "veilig internet" betekent.

Ook hun maatschappelijke belangstelling wordt groter. Ze denken na over levensvragen. Er zijn kennelijk ook dingen waar geen antwoorden of oplossingen voor bestaan. Belangrijk is dat kinderen hierover kunnen praten met volwassenen. Ze gaan nadenken over wat het betekent een goed mens te zijn. In discussies kiezen ze dan vaak voor standpunten waarvan ze weten dat ze gewaardeerd worden. Pas later vinden ze deze opvattingen niet meer zomaar vanzelfsprekend. Het is waardevol

kinderen in deze periode kennis te laten maken met verschillende visies, principes, culturen en waarden en normen. Kinderen moeten de kans krijgen morele waarden te oefenen, te ervaren en te beleven. Voor de morele ontwikkeling heeft het geven van regels nauwelijks waarde. En het kind heeft er behoefte aan zelf een oordeel te vormen. Zo zal een kind onder begeleiding een ruzie oplossen volgens het moraal van de DONS-docent. Wanneer we wat meer afstand inbouwen, wordt het vaak opgelost volgens de codes van het kind. Op dat moment is er sprake van ontwikkeling. Het is belangrijk deze kinderen onderwerpen aan te reiken die heel divers zijn en waar zij zelf, los van de algemeen geldende moraal, over na kunnen denken.

Cognitieve ontwikkeling

Ook binnen de regels die gelden, gaan deze kinderen op zoek naar de grenzen van de moraal. Het kind kan de regel relativeren en gaat bijvoorbeeld op zoek naar de uitzondering of heldere argumenten om de regel naar eigen hand te zetten.

Niet zozeer het verwerven van nieuwe kennis staat centraal, maar het verwerken van informatie, het terugvinden van kennis in het geheugen om het vervolgens op de juiste situaties toe te kunnen passen. Het kind komt verder tot ontwikkeling, wanneer we een beroep doen op het beredeneren, wanneer we de verbeelding aanspreken en wanneer we hen de kennis laten verwerven door eigen inspanning, door te doen. Kinderen gebruiken hun verworven vaardigheden om de wereld om hun heen verder te verkennen. Het leert oog te hebben voor zowel het geheel als losse onderdelen en leert verbanden zien. Ze zijn beter in staat om abstract te denken, over zaken die verder weg liggen en situaties die zij niet zelf hebben ervaren. Ook kunnen ze zich inleven in verschillende standpunten. Op deze leeftijd beschikken kinderen over voldoende taalvaardigheid om meer complexe begrippen en redenties onder woorden te brengen. Dat maakt deze periode geschikt om meer uitdagende praatactiviteiten te organiseren, zoals bijvoorbeeld vertellen of presenteren, rollenspellen of debatteren.

Creatieve ontwikkeling

Was het eerst nog leuk om je te verkleden en voor een publiek een dansje te doen, in deze leeftijdperiode beginnen kinderen al snel iets gek te vinden, vooral als ineens iedereen naar hen kijkt. Laat kinderen dan ook vrij in het wel of niet meedoen aan een activiteit waarbij ze op de voorgrond moeten treden zoals drama, dans of muziek. Wie weet is het kind uitstekend op zijn plek in een andere rol 'achter de schermen', in het bedenken van het verhaal, het maken van een decor, et cetera. Door een wisselend aanbod van activiteiten kun je zoveel mogelijk aansluiten bij talenten en voorkeuren van verschillende kinderen. Zorg daarnaast voor de ruimte om zelf de kwast, pen en dergelijke op te pakken en waardeer initiatieven van kinderen om muziek-, dans- of toneelvoorstellingen te maken voor de jongere kinderen.

4 Communicatie

Contact met ouders

Opvoedpartners van ouders vinden wij het belangrijk belangstelling en respect te tonen voor de wijze waarop ouders hun ouderschap vormgeven. We streven naar positieve interacties met ouders, waar ruimte is ingebouwd voor gesprek en overleg zonder (voor)oordeel. Tijdig signalen van opvallend gedrag of situaties waar zorg om is, melden aan en bespreken met ouders. Wat ons met ouders verbindt is dat we allemaal het beste willen voor hun kind(eren). Oudercontacten zijn erop gericht een positieve sfeer te scheppen en wederzijds vertrouwen, Daarnaast is afstemming over de opvoeding belangrijk. Evenals de uitwisseling van belangrijke gebeurtenissen.

Oudercommissie

Bij DONS zorgen we ervoor dat de twee opvoedomgevingen, thuis en de opvang, goed op elkaar zijn afgestemd. Ouders worden actief en informeel betrokken bij het kwaliteits- en pedagogisch beleid van de organisatie. Elke DONS-locatie heeft een eigen oudercommissie.

Deze OC's hebben de taak om:

- De belangen van de kinderen en ouders van DONS zo goed mogelijk te behartigen en de ouders te vertegenwoordigen;
- Te adviseren over de kwaliteit van de opvang bij DONS;
- Ontwikkelingen rond de kinderopvang kritisch te volgen;
- Te adviseren bij wijzigingen in beleid en kosten (bijvoorbeeld uitbreiding kindplaatsen en verhoging tarief);
- Bij de jaarlijkse GGD-Inspectie de gevraagde (onafhankelijke) informatie te geven over DONS.

De oudercommissie van DONS 3 Notenkraaker bestaat uit:

- **Albertine Wendte-Voncken**
- **Patrick van den Elshout**
- **Rolf Wemmi**
- **Maria Patijn**

oc3@donsopvang.nl

Contact met school

Samenwerken rond de kinderen betekent dat er regelmatig informatie uitgewisseld wordt over de kinderen. Het doel is om kinderen optimaal en eenduidig in hun ontwikkeling te kunnen begeleiden. Informatie over alledaagse voorvallen/gebeurtenissen kan zonder de toestemming van ouders worden uitgewisseld. Het gaat dan bijvoorbeeld over dat het kind ziek geworden is op school. Elk gediplomeerd medewerker die direct met het kind werkt kan dit soort informatie uitwisselen zonder toestemming van de ouder(s).

Informatie over de ontwikkeling van een kind, eventuele zorgen en het afstemmen van de pedagogische aanpak van een kind mag niet door iedereen worden uitgewisseld, alleen door de direct betrokkenen bij het kind, dus de eigen leerkracht, IB-er, DONS-docent en locatiemanager van DONS. Hiervoor is voorafgaand ondubbelzinnige toestemming van de ouder(s) nodig. Deze toestemming wordt gegeven door het ondertekenen van een toestemmingsformulier.

Werkgroep

Om de vervlechting van school met de buitenschoolse opvang verder vorm te geven en om beter aan te sluiten bij de doelen van de school en de DONS-kinderen, heeft de locatiemanager een aantal keer per schooljaar overleg met de werkgroep. Deze werkgroep bestaat uit groepsleerkrachten van het vaste leerkrachtenteam van de school en hebben o.a. tot doel de wederzijdse samenwerking beter te laten verlopen. Zowel op het gebied van omgang met kinderen als over bijvoorbeeld het gezamenlijk gebruik van ruimtes of gedeelde verantwoordelijkheid.

Op DONS 3 hebben we vooralsnog geen werkgroep toegewezen gekregen. Er is maandelijks gebruikersoverleg met de contactpersonen van de school en de locatiemanager. Onze contactpersonen voor het dagelijks reilen en zeilen zijn:

Petra Schram
Rob van Dijk

Groepsleerkracht groep 5
Conciërge

Extern vertrouwenspersoon

DONS heeft een extern vertrouwenspersoon: Bernadette Hes. Zij kan geraadpleegd worden inzake kwesties over ongewenst gedrag en integriteit en als mediator bij klachten en conflicten.

Bernadette is bereikbaar via e-mail: bernadettehes@gmail.com of telefonisch: 06-25 538 458.

5 Fris, veilig en gezond

EHaK en BHV

DONS-personeel wordt elke twee jaar bijgeschoold in **EHaK** (Eerste Hulp aan Kinderen) en **BHV** (Bedrijfs hulpverlening). Deze trainingen en ontruimingsoefeningen worden toegespitst op de locaties en doelgroep. Op elke DONS-locatie is altijd iemand aanwezig met een gecertificeerd 'kinder-EHBO' diploma. In principe fungeert de locatiemanager of dagleiding als Hoofd BHV. Indien nodig wordt er die dag iemand anders aangewezen die deze taak op zich neemt. Hoofd BHV coördineert de ontruiming voor DONS-kinderen en -personeel. Elke docent dient te weten wat de vluchtroute is bij een alarm vanuit de ruimte waar die zich bevindt.

In geval van een calamiteit, volgen we de volgende stappen:

1. Locatie calamiteit bepalen (door locatiemanager of dagleiding).
2. Mondelinge, telefonische melding; vragen: wat is er gebeurd, waar, zijn er slachtoffers, bijzonderheden? (dagleiding en betrokkene)
3. Ipad + dit stappenplan meenemen. (docenten)
4. Telefoon en sleutels meenemen. (dagleiding en docenten)
5. Inschatten gevaar en beslissen blussen / ontruimen. (dagleiding)

Ontruiming:

1. Bij uitblijven intern alarm, extern alarmeren (handbrandmelder).
2. Bij afgaan alarm, hoofd BHV naar meld kast, voor verdere informatie en contact met andere gebouw BHV-ers.
3. Er wordt bij afgaan alarm automatisch gemeld bij de brandweer. Bij niet afgaan alarm belt hoofd BHV 112 en meld:
DONS Opvang, Theophile de Bockstraat 100, aard calamiteit, bijzonderheden.
4. Kinderen rustig verzamelen bij de deur.
5. Kinderen tellen.
6. Toiletten en andere ruimtes bij eigen lokaal (eigen verdieping) ontruimen.
7. Ramen en (klap)deuren sluiten.
8. Hoofd BHV: fluo hesje aantrekken.
9. Via de kortste route naar de uitgang. Er moet bij het kiezen rekening gehouden worden met de brandhaard. Neem geen lift. Loop rustig.
10. Buiten op de afgesproken plek* verzamelen, tellen/ registreren van ontruimde personen.
11. Vermissing kind? Acties bespreken met (BHV-)collega's aldaar.
12. Opvang hulpverleningsdiensten door hoofd-BHV.

** Trappen richting beneden schoolplein (bij slechte weersomstandigheden lopen we daarna door naar de dependance)*

Sociale kaart DONS 3

- **Politie/Ambulance/Brandweer**
0900-8844
SPOED: **112**
- **Wijkagent**
Marco Garritsen
(Bereikbaar via 0900-8844)
- **Huisartsenpost**
Jan tooropstraat 164
1061 AE Amsterdam
088 00 30 600 voor spoed in de avond/nacht en in het weekend
- **Dichtstbijzijnde ziekenhuis:**
OLVG, locatie West
020 51 089 11
Jan Tooropstraat 164
1061 AE Amsterdam
- **Veilig Thuis Amsterdam- Amstelland, GGD**
0800 2000
www.020veiligthuis.nl
- **OKC De Bockesprong**
020 555 5961
zuid@oktamsterdam.nl
- **Ouder Kindadviseur op OBS De Notenkraker**
Wilma van Grinsven
wilma.vangrinsven@oktamsterdam.nl
- OoAdA Huisvesting
020 57 760 40 (via Directie DONS)

De Notenkraker:

- Antoinette van Zalinge, directeur a.vanzalinge@bsdenotenkraker.nl
- Rob van Dijk, conciërge r.vandijk@bsdenotenkraker.nl
- Wilma Scheepens, secretariaat w.scheepens@bsdenotenkraker.nl
- Petra Schram, leerkracht en contactpersoon p.schram@bsdenotenkraker.nl

De Nautilus:

- Ella Rietvelt, directeur ella.rietvelt@amosonderwijs.nl

Gebouwwzaken De Bockesprong:

- reparatieverzoek.GV@amsterdam.nl (Dimitri Vastgoed Amsterdam)
- Erwin Aarbodem, verantwoordelijke gebouw de Bockesprong
- Willem van der Kolk, facilitair bureau (**via directie DONS**)

Intersafe:

- Erik Jacquemijns, contactpersoon tags/storingen ejacquemijns@intersafe.nl
- Robin Knecht, operationeel manager rknecht@intersafe.nl
- Gebruik gebouw na schooltijd, doorgeven aan service@intersafe.nl
- Intersafe kantoor 020 6868080

Schoonmaak:

- Achmed CSU Schoonmaak 06 87603626

Achterwacht

Personeel van DONS wordt geacht op alle locaties inzetbaar te zijn. Per blok worden er per locatie nieuwe personeelsroosters gemaakt. Deze worden wekelijks bijgesteld aan de hand van ziekteverzuim of afwezigheid. De office manager zorgt voor de nodige vervanging.

Er is altijd iemand van kantoor bereikbaar. Dit kan de directeur zijn, de office manager of beleidscoördinator. Zij gelden voor DONS 3 Notenkraaker ook als Achterwacht en zijn oproepbaar bij calamiteiten. Deze leden van de achterwacht kunnen binnen 15 minuten op DONS 3 Notenkraaker aanwezig zijn.

Vreedzame School

Op de scholen waar DONS locaties heeft, wordt gewerkt met verschillende programma's. De lijn van pedagogiek van de betreffende locatie willen wij zoveel mogelijk volgen, om zo een doorlopende leerlijn te bieden, ook op het gebied van sociale vaardigheden en interactie tussen kinderen.

Op de Notenkraaker werken ze met het programma De Vreedzame School. De Vreedzame School is een compleet programma voor basisscholen voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het beschouwt de klas en de school als een leefgemeenschap, waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, een stem krijgen, en waarin kinderen leren om samen beslissingen te nemen en conflicten op te lossen. Kinderen voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de gemeenschap.

De pedagogische visie van De Vreedzame School is het overbruggen van verschillen.

We leggen de ander onze mening niet op, maar staan open voor de mening van de ander.

In deze visie is het van belang om kinderen al op jonge leeftijd te leren hoe je om kunt gaan met verschillen. Hoe overbruggen we meningsverschillen? Hoe lossen we de belangentegenstellingen in een conflict zó op, dat beide partijen tevreden zijn?

Zie voor meer informatie: www.devreedzameschool.net

Cyclisch beleid

Het veiligheids- en gezondheidsbeleid wordt actueel gehouden door periodieke evaluatie en na gebeurtenissen of veranderingen (verbouwing, ongeval, nieuwe inzichten e.d.) die daartoe aanleiding geven. Op elke DONS-locatie vervult de locatiemanager de rol van **veiligheids- en gezondheidscoördinator**.

Het is van belang dat de beroepskrachten weten welke risico's kinderen lopen en welke maatregelen hiervoor genomen moeten worden. Daarom betrekken we de DONS-docenten actief bij het beleid. Met behulp van verschillende werkvormen denkt het team na over de grote en kleine risico's op hun locatie en in het algemeen. Gedurende het schooljaar laten we de volgende drie modules met bijbehorende thema's uit de Risicomonitor passeren:

1. Veilig gebouw en omgeving (najaar)
2. Veilig ontdekken (voorjaar)
3. Verzorgen (zomer)

Grote en kleine risico's

Bij DONS vinden we dat risico's die slechts kleine gevolgen hebben bij het gewone leven horen. Kinderen ontwikkelen zich juist met vallen en opstaan en ruimte om spelenderwijs grenzen te verkennen (en fouten te maken) is van essentieel belang. Hierdoor groeit het zelfvertrouwen, de zelfredzaamheid en het doorzettingsvermogen. We aanvaarden daarom deze risico's met **kleine gevolgen** en vinden het belangrijk dat kinderen hiermee leren omgaan. Ook door te werken met docenten ligt de nadruk bij DONS op 'leer het de kinderen zelf te kunnen'.

Om de zelfstandigheid van kinderen te stimuleren, ze uit te dagen om op verkenning te gaan en om de ruimte te kunnen bieden die ze hiervoor nodig hebben, is het van belang dat risico's met **grote gevolgen** zoveel mogelijk beperkt worden. Zo creëren we een goede balans tussen vrijheid en beschermen.

Ten aanzien van **veiligheid en gezondheid** hebben we de volgende voornaamste risico's gedefinieerd als risico's met **grote gevolgen** en de nodige maatregelen genomen. Deze maatregelen zijn opgenomen in onze protocollen, huisregels en werkinstructies, die gedurende het schooljaar worden behandeld tijdens de Fris, veilig en gezond weken.

SOCIALE VEILIGHEID

Kindermishandeling

Werkinstructies staan beschreven in het Protocol Opvallend gedrag en Route Meldcode. Wij hanteren de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Dit onderwerp wordt jaarlijks in januari behandeld op een Studiedag.

Grensoverschrijdend gedrag

Werkinstructies staan beschreven in het Protocol Kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag voor de kinderopvang. Het stappenplan wordt jaarlijks in januari behandeld op een Studiedag. Iedereen die werkt op een locatie heeft een geldig VOG en is in het Personenregister Kinderopvang gekoppeld aan de organisatie.

Vermissing

Werkinstructies staan beschreven in het Protocol Vermissing van een kind. Dit protocol wordt jaarlijks besproken met het team in een Fris, veilig en gezond week met het thema Veilig ontdekken.

FYSIEKE VEILIGHEID

Vallen van hoogte

Afspraken hoe te handelen zijn opgenomen in de Werkafspraken voor de binnen- en buitenruimten.

Verbranding

DONS-personeel wordt jaarlijks bijgeschoold in **EHaK** en **BHV**. Deze trainingen en ontruimingsoefeningen worden toegespitst op de locaties en doelgroep. In de werkafspraken zijn specifieke werkafspraken opgenomen voor de keuken en het omgaan met hete thee.

Vergiftiging

Opgenomen in de Werkinstructies: veilig opbergen van schoonmaakmiddelen. Opgenomen in de EHaK-cursus: Bij eten/drinken van giftige planten of stoffen direct 112 bellen, niet twijfelen! Direct handelen kan van levensbelang zijn.

Verdrinking

Gedurende het schooljaar doen wij geen zwemactiviteiten. Bij gebruik van badjes is er altijd toezicht en na afloop wordt het badje meteen leeggemaakt. Afspraken hoe te handelen tijdens de zomervakantie zijn opgenomen in het Zomerbeleid en Draaiboek Zomervakantie.

Verstikking

Opgenomen in het Protocol Voeding en in de Werkafspraken en EHaK-cursus. Docenten zien erop toe

dat kinderen geen lange koortjes of touwtjes aan hun kleding hebben, die om de nek kunnen gaan. Ook zien zij erop toe dat kinderen niet lopen met eten in hun mond. Springtouwen zijn alleen om mee touwtje te springen.

Verkeer

Op het schoolplein hebben we niet te maken met verkeer. Kinderen treden niet buiten het hek van het schoolplein. Werkinstructies staan beschreven in het Protocol Uitstapjes en vervoer. We spreken van gedragsregels, zoals twee aan twee in de rij lopen, op elkaar wachten en veilig oversteken.

GEZONDHEID

Besmetting ziektekiemen

Werkafspraken om besmetting door ziektekiemen te voorkomen zijn opgenomen in het Protocol Hygiëne en het Protocol Ventileren en luchten. O.a. handhygiëne, persoonlijke verzorging en toilethygiëne worden tenminste eenmaal per jaar gericht behandeld tijdens een Fris, veilig en gezond week.

Verkeerde medicatie

DONS heeft een Protocol Ziekte en Medicijngebruik. Daarin is een formulier Verklaring Verstrekking van Medicijnen opgenomen.

Allergieën / verkeerde voeding

Er wordt gevraagd naar allergieën op het inschrijfformulier. Deze notities zijn ook te zien in het kind planningsstelsel. Werkafspraken met betrekking tot verwarmen en bewaren van voeding zijn opgenomen in het *Protocol Voeding*.

Huisregels en werkinstructies

Duidelijke huisregels en werkinstructies zijn essentieel om te leren omgaan met kleine risico's, grote risico's te verkleinen en zodoende te zorgen voor een veiliger klimaat. Omdat de kinderen van DONS zowel tijdens als na schooltijd gebruik maken van dezelfde ruimtes, hanteert DONS dezelfde regels die gelden in de klassen en op school. Waar nodig past of scherpt DONS bestaande regels aan.

In dit Werkplan zijn de *groen, schuingedrukte* huisregels en/of werkinstructies specifiek opgesteld voor DONS 3 Notenkraaker. De *rood, schuingedrukte* huisregels en/of werkinstructies zijn de maatregelen die we specifiek voor DONS 3 Notenkraaker hebben genomen om de risico's met een groot gevolg verder te minimaliseren.

Huisregels

Algemeen

- We luisteren naar de DONS-juf of -meester;
- We pesten andere kinderen niet, we doen anderen niet opzettelijk pijn;
- We zorgen voor elkaar en helpen elkaar;
- We hebben respect voor elkaars spullen;
- Wat we gebruiken, ruimen we ook weer op;
- Als we naar het toilet gaan, zeggen we dat tegen de DONS-docent;
- Als we naar binnen of buiten willen, vragen we dat aan de DONS-docent;
- Mobieltjes en (digitaal) speelgoed leveren we vóór aanvang van de opvang in bij de docent;
- Snoepen van eigen snoep is niet toegestaan tijdens DONS-tijd (trakteren mag in overleg);
- Waardevolle spullen laten we zoveel mogelijk thuis, eigen spullen mee is op eigen risico.

Binnenruimtes

- We lopen rustig, doen zachtjes op de gang (*zones met gele vloer*);
- We lopen rechts de trap op/of af en houden de leuning vast, we spelen niet op de trap;
- Jassen aan de kapstok, tassen aan de kapstok;
- We gooien niet met voorwerpen, we ballen of voetballen niet zonder toestemming;
- We wippen niet op stoel of kruk;
- We spelen in de klassen met speelgoed van DONS.

Buitenruimtes

- We spelen niet met (speel)materiaal op, of met fietsen in de buurt van speeltoestellen;
- We treden niet buiten het hek;
- We draaien niet op de schommels;
- *We klimmen niet omhoog op de glijbaan;*
- *We spelen of lopen niet in de plantenbakken en we blijven van planten en bloemen af;*
- *We spelen niet in de opslag voor buitenspeelgoed;*
- *We spelen niet met rijdend speelgoed op de buitentrap;*
- *We rennen niet van de grote trap af naar buiten;*
- *We klimmen niet op het (platte) dak, in de bomen of op het hek;*
- *We gaan niet achter op het bovenplein de hoek om uit het zicht.*

Regels per ruimte

DONS maakt na schooltijd gebruik van verschillende ruimtes van het schoolgebouw. Naast lokalen vinden er ook activiteiten plaats in ruimtes waarvoor andere regels gelden of waar gebruik gemaakt wordt van instrumenten, apparaten en toestellen.

Speelzaal en Gymzaal

De volgende afspraken zijn gemaakt voor veiliger gebruik van de speelzaal en de gymzaal, om het risico op ongelukken en verwondingen te verkleinen:

Algemene afspraken

- De speel- en gymzaal voldoen aan alle wettelijke eisen;
- Er is altijd een DONS-docent aanwezig in de ruimte, deze houdt toezicht, ziet toe op veiligheid en correct gebruik van de materialen in de ruimte;
- De docent zorgt bij oefeningen en spellen voor genoeg ruimte hiervoor;
- Kinderen dragen geen beperkende sieraden, koordjes of touwtjes aan kleding of zichtbeperkende hoofddeksels;
- Kinderen doen geen oefeningen anders dan de les vraagt, vrij spelen is 'begeleid' spelen.

Gebruik materialen

- Alle toestellen voldoen aan de wettelijke eisen. Een erkende firma voert de jaarlijkse inventaris keuring uit, de eigenaar van het pand is hiervoor verantwoordelijk. Alle afgekeurde materialen worden niet meer gebruikt (bron: Arbobesluit hoofdstuk 7, warenbesluit speeltoestellen);
- In alle gevallen moeten de deuren vrijgehouden worden voor noodsituaties;
- Toestellen worden alleen opgesteld door een bevoegd docent bewegingsonderwijs;
- Bij hoogtes altijd preventief gebruik van matjes om een eventuele val op te vangen. Denk hierbij aan klimmen in rekken, op kasten of zwaaien aan touwen;
- Geen spelletjes waarbij snelheid een rol speelt over balanceer-, klim- en klautermateriaal.

Keuken

- Voor gebruik wordt door een DONS-docent de keuken gecontroleerd op veiligheid;
- Alleen kinderen vanaf groep 3 (+ 6 jaar) mogen in de keuken werken;
- Kinderen mogen niet zonder toezicht in de keuken komen. Aan kookactiviteiten mogen max. 16 kinderen deelnemen en staan er ruim voldoende DONS-docenten op de groep;
- Natte plekken op de grond worden meteen drooggemaakt;
- Het codewoord in de keuken is: **STOP**. Als je dat woord hoort, stop je meteen met je bezigheid en blijf je stil op je plek staan;
- Alle docenten die in de keuken met de kinderen aan het werk gaan, weten waar de brandblusser in de keuken hangt en hoe deze werkt;
- Er staat een complete EHBO-kist in de keuken, of deze wordt daarnaartoe meegenomen;
- Scherpe messen en elektrische keukenapparatuur worden alleen gebruikt als er direct een docent bij staat die begeleiding biedt;

- Er wordt niet gelopen met messen, we geven instructies over hoe de kinderen moeten snijden.
- We werken zoveel mogelijk met plastic mengkommen, borden en bekers;
- Kinderen mogen nooit zelf iets in de oven doen of uit de oven halen en staan op minimaal 1 meter afstand als de DONS-docent er iets in stopt of uit haalt;
- Kinderen mogen alleen onder directe begeleiding van een docent bij het fornuis in de buurt komen, we gebruiken zoveel mogelijk de achterste kookplaten van het fornuis;
- Pannen staan altijd met de steel naar de zijkant of naar achteren tijdens het koken.

Bevo-lokaal (Atelier)

- Voor aanvang van de DONS-les checkt de DONS-docent het lokaal op rondslingerende materialen en resten;
- Binnen het lokaal wordt alleen gewerkt met 'kindvriendelijke materialen'. Dit betekent dat er niet met bijtende en giftige materialen wordt gewerkt;
- Scherpe gereedschappen zijn opgeborgen achter slot en grendel en worden pas uitgedeeld op het moment dat kinderen deze dienen te gebruiken;
- We geven instructies over hoe kinderen scherpe gereedschappen moeten gebruiken;
- Er wordt zo min mogelijk gelopen met scherpe gereedschappen;
- Spuitverf en haarlak worden enkel buiten onder toezicht gebruikt. Kinderen die spuiten hebben een mond-/neuskapje voor, de andere kinderen staan op minstens één meter afstand;
- *DONS gebruikt tafelzeilen om de tafelbladen te beschermen.*

Werkinstructies

In het *Personeelshandboek* voor het DONS-personeel staan de **algemene** werkafspraken bij DONS beschreven. Ook zijn daar de werkafspraken over **samenwerken** terug te vinden en wordt er ingegaan op de **gedragscode** bij DONS. Hieronder staan de werkinstructies beschreven die DONS-docenten op de vloer dienen toe te passen.

Algemeen

- Zorg ervoor dat je op de hoogte bent van de DONS-huisregels en pas deze actief toe;
- Geef het goede voorbeeld;
- Ga zorgvuldig en respectvol met elkaar en met kinderen om;
- Gebruik je eigen telefoon niet op de werkvloer, tenzij anders afgesproken met de locatiemanager;
- Zorg dat spullen als medicijnen/sigaretten/aanstekers/schoonmaakmiddelen o.i.d. op een veilige plek worden opgeborgen;
- Kauwgom en sigaretten niet toegestaan;
- Pas op met hete thee of koffie. Laat afkoelen en zet het altijd op een plek waar kinderen niet bij kunnen. Laat kinderen niet met hete thee of koffie lopen;
- Verwijder afval als je dit tegenkomt;
- De docent is altijd op de hoogte van waar EHBO-spullen en ice packs liggen;
- Check de aanwezigheid van de kinderen nauwkeurig, herhaal dit bij wisselmomenten;
- Zorg voor een goede overdracht naar ouders aan het eind van de dag;
- *Sluit de Hygiënische spray als deze in het kleurkrat wordt bewaard.*

Binnenruimtes

- Zet elektrische apparaten zo mogelijk vast en buiten bereik van kinderen;
- Controleer regelmatig veiligheidstrips, deurbuffers en stopcontactbeveiligers;
- Meld lekkages, verstopt toilet e.d. bij de locatiemanager of dagleiding;
- *Na gebruik van een ruimte laten we deze achter zoals we hem aantreffen, stoelen op de tafels, ramen dicht en deur op slot;*
- *De ramen worden enkel opengezet in kiepstand.*

Buitenruimtes

- Tijdens het buitenspelen houdt ten minste één DONS-docent buiten toezicht;
- Controleer regelmatig speeltoestellen en buitenspeelgoed op gebreken en gladheid;
- De zandbak en de speelplaats voor ieder gebruik controleren op zwerfvuil (zie *Schoonmaakrooster*);
- *Houd toezicht op de deur en de wc's. Zorg er tevens voor dat er geen kinderen, die niet bij DONS zitten, of onbekenden het gebouw binnengaan (zie takenrooster);*
- *De bomen op het schoolplein hebben enkel takken op hoogtes vanaf 2, dus hierin wordt niet geklommen;*
- *De laatste groep die naar binnen gaat, zorgt dat de voordeur goed dicht zit.*

Protocollen en formulieren

Hieronder staan de protocollen, beleidsstukken en formulieren die we bij DONS gebruiken. Deze lijst is nooit af en zal net als het Pedagogisch Didactisch Beleidsplan en de Werkplannen in beweging zijn. De documenten zijn te vinden op onze website: www.donsopvang.nl/beleid of zijn in te zien op aanvraag.

Protocollen

- Protocol Beeldmateriaal
- Protocol Bescherming Persoonsgegevens
- Protocol Hoofdluis
- Protocol Hygiene
- Protocol Opvallend gedrag en Route Meldcode
- Protocol Uitstapjes en vervoer
- Protocol Ventileren en luchten
- Protocol Vermissing van een kind
- Protocol Voeding
- Protocol Ziekte en Medicijngebruik
- Protocol (on)Zindelijkheid
- Zomerbeleid (Hitteprotocol)

Beleidsstukken

- DONS Beleidsagenda Fris, veilig en gezond
- Personeelshandboek
- Reglement Oudercommissie
- Intern Klachtenreglement
- Draaiboek Zomervakantie Maatregelen
- COVID-19 (locatiespecifiek, tijdelijk)

Formulieren

- Formulier Verklaring verstrekking medicatie
- Formulier Zelfstandig naar huis
- Toestemmingsformulier Informatie uitwisseling school en DONS
- Verbeter- en klachtenformulier